Obsah:

1. Úvod ... 3
2. Zdroje energie ... 7
2.1 Obnovitelné zdroje energie ... 7
2.2 Neobnovitelné zdroje energie ... 8
2.3 Výhody využívání obnovitelných zdrojů energie ... 8
2.4 Nevýhody využívání obnovitelných zdrojů energie ... 10
2.5 Využití biopaliv v Evropské unii ... 11
2.6 Využití obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny v Evropské unii a v České republice ... 12
3. Právní úprava obnovitelných zdrojů energie v Evropské unii ... 16
3.1 Úprava obnovitelných zdrojů energie v primárním právu ... 17
3.2 Koncepční dokumenty zabývající se obnovitelnými zdroji energie ... 20
3.3 Úprava obnovitelných zdrojů energie v sekundárním právu ... 23
4. České právní úprava obnovitelných zdrojů energie ... 31
4.1 Pojem obnovitelných zdrojů energie v českém právním řádu ... 31
4.2 Koncepční nástroje upravující obnovitelné zdroje energie ... 33
4.2.1 Koncepční nástroje zabývající se obnovitelnými zdroji energie z hlediska energetiky ... 33
4.2.2 Koncepční nástroje zabývající se obnovitelnými zdroji energie z hlediska ochrany životního prostředí ... 36
4.2.3 Zpráva nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu ... 37
4.3 Právní úprava obnovitelných zdrojů energie v České republice ... 37
4.4 Právní úprava využití biopaliv v České republice ... 39
4.5 Výkon státní správy na úseku obnovitelných zdrojů energie ... 40
5. Systémy podpor obnovitelných zdrojů energie ... 44
5.1 Nástroje na podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů v České republice ... 46
5.2 Podpora výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie v České republice ... 48

5.2.1 Systém podpor prostřednictvím výkupních cen 51
5.2.2 Systém podpor prostřednictvím zelených bonusů 51
5.3 Vývoj a podpora fotovoltaiky v České republice 51
5.3.1 Vývoj fotovoltaiky v České republice 51
5.3.2 Podpora fotovoltaiky v České republice 53
6. Obnovitelné zdroje energie a životní prostředí 54
6.1 Umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren 56
6.1.1 Závěry judikatury v souvislosti s umísťováním větrných elektráren 59
6.2 Vliv zařízení na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie na životní prostředí 59
7. Závěr 62
8. Seznam zkratek 62
9. Seznam použité literatury a pramenů: 68
9.1 Literatura: 68
9.2 Články: 69
9.3 Internetové prameny: 69
9.4 Další prameny: 71
10. Seznam příloh 73
11. Přílohy: 74
11.1 Příloha č. 1 74
11.2 Příloha č. 2 75
11.3 Příloha č. 3 76
11.4 Příloha č. 4 77
11.5 Příloha č. 5 78
11.6 Příloha č. 6 79
11.7 Příloha č. 7 80
11.8 Příloha č. 8 81
11.9 Příloha č. 9 82
11.10 Příloha č. 10 83
12. Summary 84

1. Úvod

Od prvních pokusů s elektřinou na konci osmnáctého století můžeme pozorovat setrvalý nárůst poptávky po tomto druhu energie. Elektrická energie se stala od devatenáctého století základem rozvoje moderní civilizace. Získávání, využívání a hospodaření s různými zdroji energie lze označit za fundamentální téma současného světa.

Dvacáté století bylo v porovnání s minulostí obdobím skokového technologického a hospodářského rozvoje. S tím byl spojen značný nárůst spotřeby energie. I následující století bude v tomto trendu nejspíše pokračovat, a to i přes postupující směřování k energetické účinnosti a úspornosti. Dostupnost přírodních zdrojů energie je ovšem omezena, což platí zvláště pro tradiční fosilní zdroje energie.

Pokud vezmeme v potaz pokračující industrializaci rozvojových zemí a nárůst počtu jejich obyvatel, dospějeme k názoru, že musíme najít způsob, jak uspokojit rostoucí poptávku po energii za podmínek udržitelného rozvoje. Je potřeba se zodpovědně postavit k problematice dispozice se současnými dostupnými zdroji energií, tj. hledat možnosti úspor a zároveň rozšířit dostupnost těch současných, případně hledat zdroje nové.

Definiční vymezení alternativních zdrojů energie není jednoznačné. V kontextu této práce se vychází z obecného vnímání alternativních zdrojů energie v oboru energetiky, tedy jako alternativu k tradičním fosilním palivům.

Takové vymezení pochází z anglického jazyka, v němž se termíny alternativní a obnovitelné, tedy anglicky „alternative“ a „renewable“, používají k shodnému označení zdrojů, jež jsou v protikladu k fosilním palivům a zaměřují se na potlačení negativních dopadů zdrojů fosilního původu a jejich technologií. V českém jazyce tato souvislost chybí a slova „alternativní“ a „obnovitelné“ lze vyložit značně odlišně. Pro tuto práci jsem se tedy rozhodl v dalším textu užívat termín „obnovitelné zdroje energie“, poněvadž se tím vyhraním od možnosti zahrnout do alternativních zdrojů energie i jadernou energii, která je sama o sobě samostatným a obsáhlým tématem.[1]

[1] V tomto výkladu definice vycházím z informací, jež jsou dostupné na WWW: http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Alternative+energy

Význam obnovitelných zdrojů energie, jakožto částečného řešení problému zvýšené energetické spotřeby, souvisí i s dalšími tématy. Členské země EU, a tedy i Česká republika, jsou ve značné míře závislé na energetických zdrojích produkovaných v politicky nestabilních či jinak problematických regionech, což může ohrozit energetickou bezpečnost EU, resp. ČR, a vážně narušit i život každého jednotlivce. Obnovitelné zdroje energie představují také jeden z prostředků boje proti negativním klimatickým jevům, přičemž tento proces globálních změn klimatu je klíčový pro trvale udržitelnou budoucnost lidstva. Současně podpora a rozvoj obnovitelných zdrojů energie přispívá k ochraně životního prostředí a rozvoji zaměstnanosti na regionální úrovni. Využívání obnovitelných zdrojů energie přispívá v mnohém k řešení výše zmíněných otázek, přesto platí že: *„Nejčistší energií je energie uspořená, která nemusela být vůbec vyprodukována.“*[2] Podpora energetické úspory a účinnosti na unijní i národní úrovni může značně přispět k zastavení růstu, případně i snížení energetické spotřeby. Využití nových technologií a materiálů směřuje k zefektivnění nakládání s energiemi. Bez podpory úspor a účinnosti nebude možné uspokojit energetickou spotřebu a to ani se značným přispěním obnovitelných zdrojů energie. Energetická úspora a účinnost se uplatňuje ve všech oborech lidské činnosti. Je možno nalézt jí v dopravě, bydlení, v designech energetických spotřebičů, ale např. i v uplatnění dálkových skupinových telekomunikačních spojení prostřednictvím moderních technologií namísto fyzického setkávání se.

Česká republika, resp. tehdejší ČSSR patřila do roku 1989 do bloku komunistických zemí pod vedením SSSR. Komunistické ČSSR se vyznačovala podporou energeticky silně náročného těžkého průmyslu a masivní produkcí elektrické energie z neekologických tepelných elektráren, jejichž provoz byl zajišťován z mohutných zásob uhlí. Jedinými významněji využívanými obnovitelnými zdroji byly velké hydroelektrárny u větších přehradních nádrží.

S rozpadem světového uspořádání dvou antagonistických bloků po roce 1989 se do popředí dostávají i jiná témata, která byla do té doby opomíjena. Během Konference o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro konané v červnu 1992 se začala vážně řešit otázka udržitelného rozvoje a hrozby klimatických změn. v devadesátých letech

[2] *Damohorský, M. a kol*.: Právo životního prostředí, 3. vydání, C. H. Beck, Praha, 2010, str. 583.

minulého století dochází k určitým změnám ve vztahu k obnovitelným zdrojům i na území České republiky.

Stěžejní motiv k této změně spočíval v přibližování České republiky k Evropské unii a především pak vstup do tohoto nadnárodního uskupení členských zemí k 1. květnu 2004. Členství v Evropské unii pro Českou republiku znamená obrovský posun ve vztahu k energetice obecně a potažmo i k obnovitelným zdrojům energie. Unijní přístup k energetické bezpečnosti, decentralizaci a diverzifikaci zdrojů elektrické energie, užití biopaliv, ochraně životního prostředí a boji proti klimatickým změnám byl již v této době v celosvětovém měřítku na vysoké úrovni. Tento trend nadále pokračuje a cíle EU do roku 2020 v oblasti obnovitelných zdrojů nemají z celosvětového hlediska konkurenci.

Téma obnovitelných zdrojů energie je velmi široké a zpracovat ho kompletně není v možnostech rozsahu této práce. Mým cílem je proto zejména probrat otázky unijního a českého práva související s produkcí elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie a užití biopaliv v dopravě, jelikož se jedná o oblasti, které jsou nejpodrobněji upraveny v právní úpravě a koncepčních nástrojích EU i ČR. V částech práce zaměřených na využití obnovitelných zdrojů energie v dopravě se zabývám zejména biopalivy, protože jsou nejdůležitějším a nejrozšířenějším druhem alternativních paliv v dopravě. V názvu práce používám pojem komunitární právo, protože v době zadání práce ještě nebylo jasné, zda bude schválena Lisabonská smlouva. Po schválení tohoto právního aktu došlo k významným změnám v oblasti práva EU. Oblast obnovitelných zdrojů energie nyní upravuje unijní právo, které obsahuje právo komunitární a unijní podle právní terminologie před přijetím Lisabonské smlouvy. Cílem mé práce je přiblížit obecně téma obnovitelných zdrojů energie a analyzovat unijní a českou právní úpravu. Soustředím se zejména na otázky související s využitím obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny a užití alternativních paliv v dopravě, poněvadž se jedná o oblasti obnovitelných zdrojů, které jsou dosud nejpodrobněji upraveny. Především chci zdůraznit vývoj v právní úpravě, vazby mezi koncepčními nástroji a legislativou, ale také vliv unijního práva na českou právní úpravu. Soustředím se na téma podpory obnovitelných zdrojů energie jako nezbytného prostředku pro vývoj v této oblasti. V souvislosti se systémy podpor zkoumám příčiny, vývoj a řešení solární krize v České republice. V poslední kapitole rozebírám

obnovitelné zdroje energie jako prostředek ochrany životního prostředí a zároveň zdroj určitých environmentálních rizik. V této souvislosti se zabývám otázkou umísťování zařízení obnovitelných zdrojů energie, zejména nedostatkem závazné právní úpravy v této oblasti.

Při zpracování práce jsem postupoval především metodou analytickou, komparační, logickou a historickou. Metodu historickou využívám zejména v částech práce, které se zabývají právním vývojem v oblasti obnovitelných zdrojů. Pomocí komparační metody se zaměřuji zvláště na vztah unijní a české právní úpravy obnovitelných zdrojů. Práce vychází z právního stavu ke dni 5. září 2011.

2. Zdroje energie

Energie je definována jako míra různých forem pohybu hmoty ve všech jejích vzájemných přeměnách.[3] Rozeznáváme různé druhy energií; např. tepelná, chemická, elektrická a další. Tato práce se zaobírá právě energií elektrickou, jež vzniká pohybem elektrických nábojů mezi dvěma místy vlivem spádu elektrického potenciálu.[4]

K získání elektrické energie jsou zapotřebí její zdroje, jejichž množství zůstává i v dnešní době poměrně značné. Tyto zdroje se dají rozdělit na základě různých hledisek, přičemž lze kupříkladu vycházet z jejich dostupnosti v čase a prostoru, relevantním z hlediska lidských generací, resp. možnosti jejich spotřeby či reálné obnovy, a to na zdroje obnovitelné a neobnovitelné.

2.1 Obnovitelné zdroje energie

Obnovitelné zdroje energie představují relativně neomezené zdroje energie, jež se nespotřebovávají anebo se po spotřebování neustále obnovují, přičemž procesu obnovy lze přispět i lidskou činností. Z praktického hlediska se za obnovitelné zdroje energie považují takové zdroje, které nás neustále obklopují nebo jež je možné obnovit za jednu lidskou generaci, tj. v časovém rozmezí 20-30 let.

Existuje mnoho druhů obnovitelných zdrojů energie, ovšem jejich využití v reálném životě se liší a mnohdy je jejich užití spíše experimentálního a vědeckého charakteru. Jedná se především o energii získávanou ze slunce, větru, pohybu vodní masy, biomasy (pevné, kapalné a plynné) a energii geotermální. Většina těchto zdrojů má svůj původ ve sluneční aktivitě a tedy záření, jež dopadá na zemský povrch. Výjimkou je energie geotermální vznikající díky vnitřním procesům planety Země a energie přílivová, kdy pohyb vodní masy ovlivňuje gravitační pole Měsíce. K těmto tzv. hlavním druhům obnovitelných zdrojů energie můžeme přiřadit i zdroje, jež jsou alespoň prozatím ve větší míře nevyužitelné a zůstávají spíše jakousi vizí v budoucnosti, přičemž se jedná např. o projekt jaderné fúze.

3 Definice energie podle WWW: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/energie
4 Popis elektrického proudu podle WWW: http://leccos.com/index.php/clanky/elektricky-proud

2.2 Neobnovitelné zdroje energie

Tyto zdroje jsou charakteristické tím, že u nich nepřichází v úvahu obnova v dohledné době. Do této skupiny patří zejména ropa, uhlí a zemní plyn. Bývají také díky svému původu označovány jako fosilní paliva, když tato jsou pozůstatky rostlin a živočichů, které se vlivem tlaku, teploty a času chemicky proměnily. Uran jako základ jaderné energetiky se také považuje za neobnovitelný zdroj energie, ovšem na rozdíl od fosilních paliv se jedná o radioaktivní kovový prvek.

V celosvětovém i evropském měřítku dosud jasně převažuje získávání elektrické energie z neobnovitelných zdrojů.[5] Zásoby těchto zdrojů se ale postupně snižují, s čímž souvisí zvyšování nákladů na jejich získávání a zároveň vznik snahy o jejich náhradu jinými, ideálně neomezenými, zdroji energie. Současně při spalování fosilních paliv dochází k procesům, které mají negativní dopad na životní prostředí jako celek. Zvláště v posledních dvou dekádách se pak zdůrazňuje změna globálního klimatu jako důsledek zvyšující se produkce skleníkových plynů. Při provozu jaderných elektráren pak vzniká nebezpečný radioaktivní odpad v podobě vyhořelého paliva. Nakládání s ním vyvolává řadu kontroverzních otázek, jako např. místo jeho uložení a rizika s tím spojená.

2.3 Výhody využívání obnovitelných zdrojů energie

Hlavní klad využívání obnovitelných zdrojů energie spočívá v jejich základní vlastnosti, která je již z názvu charakterizuje, tj. jejich obnovitelnost. Obnovitelné zdroje energie se nespotřebovávají, případně se poměrně rychle obnovují. Jsou to tedy zdroje nevyčerpatelné a volně dostupné, případně jsou dostupné za vynaložení nízkých nákladů jako například biomasa.[6]

Velice významné je hledisko ochrany životního prostředí a boje proti klimatickým změnám. Energii z obnovitelných zdrojů lze, v porovnání s energií z neobnovitelných zdrojů, označit jako energii „čistou“. Při využívání obnovitelných zdrojů energie se neprodukuje žádné nebo pouze menší množství skleníkových plynů,

[5] Z obnovitelných zdrojů energie se celosvětově vyrábí jen zhruba 5 % elektrické energie viz Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, 3. vydání, C. H. Beck, Praha, 2010, str. 583.
[6] Finančně náročnými jsou často vstupní investiční náklady na technologii a infrastrukturu jako například u geotermální energie, ale i u dalších, v současné době více rozšířených obnovitelných zdrojů energie, tj. sluneční a větrné energie.

ale také nevznikají tradiční znečišťující chemické sloučeniny jako oxid siřičitý nebo oxid dusičitý.

I z ekonomického hlediska se využívání obnovitelných zdrojů stává dlouhodobě výhodným řešením. Cena energie z fosilních zdrojů stále stoupá a rozdíl mezi ní a cenou energií z obnovitelných zdrojů energie se tak postupně zmenšuje. Z předešlého vývoje se také dá předvídat, že cena obnovitelné energie bude díky technologickému pokroku a rozvoji tohoto odvětví energetiky nadále klesat.[7]

Předpokládané dosažení parity mezi cenami elektřiny z obnovitelných a fosilních zdrojů záleží na konkrétním posuzovaném druhu obnovitelného zdroje a konkrétních podmínkách daného regionu. Například ve fotovoltaice by k vyrovnání cen v jižní Evropě mělo dojít již v období let 2010-2020. Ve střední a severní Evropě by parita měla být dosažena až po roce 2020. Obdobná situace se objevuje i v oblasti větrných elektráren, kde je ovšem určující, zda se zařízení nachází na mořském pobřeží anebo ve vnitrozemí.[8]

Obnovitelné zdroje energie mají pozitivní efekt i v sociální oblasti, protože podporují regionální a místní rozvoj a zaměstnanost, zejména na venkově a v zemědělství. Množství pracovních míst, která vznikají v souvislosti s nimi, je značné a i průmysl s nimi spjatý generuje čím dál tím vyšší finanční obrat a zisk. Obnovitelné zdroje energie také přispívají k energetické bezpečnosti státu tím, že decentralizují a diverzifikuji základnu energií, a tím snižují závislost na importu energetických surovin. Tato vlastnost je stále více akcentována ve světě, kde se suroviny používají a jistě i nadále budou používat jako prostředek zahraniční politiky.[9] Obnovitelná energie má i narůstající podporu ze strany občanů Evropské unie jako spotřebitelů energie.[10]

---

[7] Dochází ke zvyšování využívání obnovitelných zdrojů energie i přes přetrvávající rozdíl v nákladech, přestože tradiční zdroje jsou méně nákladné viz Musil, P.: Globální energetický problém a hospodářská politika - se zaměřením na obnovitelné zdroje, C.H.Beck, Praha, 2009, str. 26 a násl.

[8] Více Bechník, B.: Konkurenceschopnost obnovitelných zdrojů energie, dostupném na WWW: http://energie.tzb-info.cz/energeticka-politika/5751-konkurenceschopnost-obnovitelnych-zdroju-energie

[9] Jednoduchým příkladem z nedávné doby je např. plynová krize z přelomu let 2008 a 2009. Přes Ukrajinu se dopravuje zemního plyn z Ruské federace mnoha členských zemí EU, přičemž tento obchod probíhá mezi polostátními obchodními společnostmi Gazprom a Naftogaz, jež spolu vedly spory. Situace se v lednu 2009 dostala do stadia úplného přerušení tranzitu této elementární energetické suroviny z Ruské federace. Několika členským zemím EU hrozilo riziko kompletního vyčerpání plynových zásob.

[10] Se silnou podporou využití obnovitelných zdrojů energie se lze setkat zejména v zemích *„evropské patnáctky"*, tj. členských zemí EU před rozšířením v roce 2004, kde vývoj ve směru obnovitelné energetiky započal dříve v porovnání s nově přistoupivšími členy.

2.4 Nevýhody využívání obnovitelných zdrojů energie

Využití obnovitelných zdrojů energie zůstává limitované, a to v mnoha ohledech. Výzkum a vývoj v oblasti technologií obnovitelných zdrojů energie směřuje ke zvýšení jejich efektivity, která se v současné době drží stále na poměrně nízké úrovni. Hlavní nevýhoda využívání obnovitelných zdrojů energie pak spočívá v jejich závislosti na vnějších podmínkách. Využitelnost je často omezena zeměpisnou polohou, klimatickým podnebím, počasím a dalšími neovlivnitelnými faktory. Za velké negativum lze též označit finanční náročnost pořízení technologie a infrastruktury k využití energie z obnovitelných zdrojů energie a s tím spjaté vysoké náklady pro koncového odběratele.

Přesto je nutné podotknout, že rozdíl mezi cenou elektrické energie z obnovitelných zdrojů a cenou elektřiny z tradičních fosilních zdrojů se neustále snižuje. Spolu s dalším zvyšováním cen fosilních paliv bude tento trend pravděpodobně i nadále pokračovat. V mnoha zemích také stále přetrvávají administrativní a technické překážky, jež komplikují případné povolení a instalaci zařízení na využití obnovitelných zdrojů energie. Z hlediska vztahu k životnímu prostředí jsou zařízení obnovitelných zdrojů energie obecně šetrná, ačkoli např. větrné či vodní elektrárny mohou negativně zasahovat do života ptactva či vodních živočišných druhů, pokud se nacházejí v jejich bezprostřední blízkosti.

Objevují se i námitky vycházející z estetických a hygienických důvodů, kdy lze jako příklad uvést dopad stavby větných elektráren na krajinu nebo zápach vznikající při využívání biomasy.

Výše rozváděné lze shrnout, že hlavním záporem obnovitelných zdrojů energie jsou tři nejdůležitější klady fosilních neobnovitelných zdrojů. Fosilní zdroje jsou stále relativně finančně dostupné, technologie k jejich využití je známá a poměrně jednoduchá a konečně existuje fungující infrastruktura pro jejich získávání, dopravu a zpracování. V předchozím textu jsem se zabýval obecně problematikou obnovitelných zdrojů energie s důrazem na produkci elektřiny. Nyní se zaměřím na biopaliva jako do značné míry specifickou oblast obnovitelných zdrojů energie, a to opět z hlediska výhod, nevýhod a jejich praktickém využití.

2.5 Využití biopaliv v Evropské unii

Biopaliva[11] nachází uplatnění zejména v oblasti dopravy, která v Evropské unii představuje dominantního producenta uhlíkatých sloučenin, a to s rostoucí tendencí, což je v kontrastu s průmyslovou výrobou, kde se daří snižovat produkci těchto klimatu škodlivých látek.[12] Zároveň je třeba zmínit, že většina ropy jako primárního fosilního zdroje v dopravě musí být do zemí Evropské unie dovážena, což negativně ovlivňuje jejich energetickou bezpečnost.[13] Obojí podle názoru představitelů Evropské unie napomáhá řešit využití biopaliv, což vedlo po roce 2000 k politice podpory biopaliv v dopravě. V průběhu následující dekády proběhly další výzkumy, které přinesly často rozporuplné výsledky a v mnohém začaly vystupovat proti narůstajícímu množství využití biopaliv v dopravě a především pak proti stanovení povinných a ambiciózních procentuálních podílů příměsí v pohonných hmotách. Hlavní výhody využití biopaliv spočívají v již zmíněném snižování emisí CO2 produkovaných v dopravě, oslabení závislosti na energetických importech, ale také prostor pro uplatnění unijního zemědělství a tvorbu nových pracovních míst. Jestliže ostatní výhody jsou jednoznačné, pak otázka emisí je předmětem mnoha diskuzí.[14]

Za nejvýraznější nevýhody je potom považováno zabírání zemědělské půdy a nahrazování pěstování potravin a krmiv plodinami určenými k produkci biopaliv.[15]

---

[11] Obecně se biopaliva rozdělují na biopaliva první generace (vyráběná především z plodin jako cukrová řepa a řepkové semeno atd.) a biopaliva druhé generace (získávaná z dřevnatých zdrojů jakými jsou dřevo, sláma atd.). Existují také vědecké výzkumy směřující k produkci biopaliv třetí a čtvrté generace, ty ovšem prozatím nemají prakticky využitelnou hodnotu. Nejvýznačnější biopaliva první generace jsou bioethanol a biodiesel.

[12] V oblasti dopravy v EU došlo k 8 % nárůstu emisí CO2 mezi lety 1990 a 2007. V současné době tak emise CO2 z dopravy tvoří až třetinu všech emisí členských emisí. Více informací dostupných na WWW: http://ec.europa.eu/energy/publications/doc/statistics/ext_co2_emissions_from_transport_by_mode.pdf

[13] EU je zhruba z 83 % závislá na dovozu ropy. Více informací dostupných na WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Energy_production_and_imports#Imports

[14] Pakliže při samotném spalování biopaliv dochází k uvolnění stejného množství uhlíku, které bylo pohlceno v jeho předcházející růstové fázi, tj. biopalivo je v poměru k produkci uhlíku neutrální, potom vlastní změny v zemědělství, biodiverzitě a charakteru krajiny podle některých výzkumů naopak zvyšují množství uhlíku ve vzduchu a přispívají ke klimatickým změnám. Více např. Delucchi, Marc A., A LIFECYCLE EMISSIONS MODEL dostupném na WWW: http://www.its.ucdavis.edu/publications/2003/UCD-ITS-RR-03-17-MAIN.pdf

[15] Podpora biopaliv jako energetického zdroje je často označována za jednu z hlavních příčin potravinové krize v letech 2007 až 2008. EU určila povinný podíl biopaliv v pohonných hmotách, a prostřednictvím navýšené poptávky tím motivovala subjekty v rozvojových zemích ke změně pěstovaných plodin na úkor základních potravin. Pěstování plodin k produkci biopaliv první generace se ukázalo ekonomicky výhodnější. Bohužel i v blízké době se očekává další podobná krize s velkými dopady na rozvojové země, a proto se dá předpokládat, že kritika politiky podpory biopaliv bude pokračovat. BROWN, Lester . The

V oblasti životního prostředí se zvětšuje riziko využívání pesticidů a hnojiv ke zvýšení produkce. Zároveň je ohrožena biodiverzita případnou unifikací plodin na rozlehlém území. Směrnice 2003/30/ES stanovila podíl biopaliv na pohonných hmotách ve výši 2 % v roce 2005 a 5,75 % v roce 2010. V roce 2005 byl tento podíl 1 %. Nárůst mezi lety 2003 až 2005 byl tedy pouze o 0,5 %. Tento trend se částečně změnil a mezi lety 2006-2007 došlo k navýšení na 2,6 %. Přesto je zřejmé, že se požadovaného výsledku nepodaří dosáhnout i přes daňové zvýhodnění biopaliv na základě směrnice 2003/96/ES. Nová směrnice na podporu obnovitelných zdrojů energie z roku 2009 stanoví ovšem ještě ambicióznější cíl do roku 2020, a to 10 % podíl biopaliv v pohonných hmotách.[16]

2.6 Využití obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny v Evropské unii a v České republice

Česká republika jako člen Evropské unie sleduje společnou unijní politiku ve využívání obnovitelných zdrojů energie, přičemž se jedná zejména o produkci elektrické energie. Tato politika vyjádřená v unijním právu stanoví určité cíle, jež mají být splněny. Jedná se o:

a) procentuální vyjádření podílu elektrické energie vyprodukované z obnovitelných zdrojů energie na hrubé domácí spotřebě elektrické energie za daný kalendářní rok. Do tohoto čísla se přičítá importovaná a odečítá exportovaná elektrická energie;

b) procentuální vyjádření podílu elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie na hrubé tuzemské spotřebě všech energií, tj. hrubé tuzemské spotřebě primární energie, za daný kalendářní rok.

Následující informace týkající se statistických údajů využití obnovitelných zdrojů energie k produkci elektrické energie čerpám z databází Evropského statistického úřadu, Energetického regulačního úřadu, Ministerstva průmyslu a obchodu

Great Food Crisis of 2011. *Foreign Policy*. Dostupný z WWW: http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/10/the_great_food_crisis_of_2011

[16] Více v dokumentu Share of biofuels in fuel consumption for transport in EU-27 compared to 2010 and 2020 targets, dostupném na WWW: http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/share-of-biofuels-in-fuel-consumption-for-transport-in-eu27-in-2007-compared-to-2010-and-2020-targets

ČR a Ministerstva životního prostředí ČR. V dalším textu se zaměřím právě na tyto statistické údaje a překážky dosažení politických cílů Evropské unie v této oblasti.

V roce 1997 byl Evropskou komisí v tzv. Bílé knize vytyčen politický cíl spočívající ve zdvojnásobení podílu elektřiny získávané z obnovitelných zdrojů energie na hrubé tuzemské spotřebě elektrické energie v Evropské unii na 12 % v roce 2010.[17] Vzhledem k posledním statistickým údajů z roku 2007 je zřejmě, že takto ambiciózně vytyčený cíl je nereálný, když v tomto roce se podařilo dosáhnout hodnoty 7,8 % a odhad Komise pro rok 2010 činí 10 %.

Situace je příznivější v podílu vyrobené elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie na celkové roční spotřebě elektrické energie. V tomto případě bylo cílem dosáhnout úrovně 22,1 % v roce 2010. Podle údajů z roku 2008 spočinul tento podíl na hodnotě 16,7 % a Komise v roce 2009 přepokládala, že podíl bude činit přibližně 19 %.

Z obou předešlých informací lze považovat za evidentní, že úsilí směřující k dosažení vytyčeného cíle selhalo, a to hned z několika důvodů.

Komise ve svém Sdělení z roku 2009[18] stanoví tři hlavní oblasti, jež brání realizovat zvolené cíle. Jedná se o:

1) Nestabilitu investičního prostředí způsobenou výkyvy ve financování obnovitelných zdrojů energie, změnami vnitrostátních politik a změnami národních právních předpisů;
2) Složitost a zdlouhavost správních postupů vedoucích k povolení či rozvoji staveb na výrobu obnovitelné energie, včetně ekologických povolenek;
3) Obtíže technického a administrativního rázu spojené s připojením do distribuční sítě pro elektřinu.

Na základě unijních statistických výsledků zveřejňovaných EUROSTATEM a Sdělení Komise COM (2009) 192 ohledně pokroku v dosažení cílů stanovených pro produkci elektřiny z obnovitelných zdrojů zcela zřetelně vyplývá, že v Evropské unii dochází k vícerychlostnímu vývoji. Některé členské státy (např. Německo a Maďarsko)

[17] Bílá kniha Energie pro budoucnost - obnovitelné zdroje energie, v anglickém originálu Communication from the Commission - Energy for the future: Renewable sources of energy - White Paper for a Community strategy and action plan, publikovaná jako COM (97) 599.
[18] Anglicky The Renewable Energy Progress Report, publikovaném jako COM (2009) 192.

již svých cílů dosáhly před rokem 2010, u jiných je naopak pokrok poměrně mírný nebo dokonce dochází ke stagnaci. V uplynulých letech znamenalo nejdůležitější přínos pro navýšení výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů využití pevné biomasy a rozvoj větrných elektráren.

Česká republika patří k členům Evropské unie, kteří nebudou pravděpodobně schopny dostát svým závazkům a naplnit cíle související s produkcí elektřiny z obnovitelných zdrojů. Cílem České republiky bylo dosáhnout 8 % podílu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na hrubé domácí spotřebě elektřiny v roce 2010. Bohužel v roce 2009 činil tento podíl pouze 6,79 %.

V České republice, podobně jako ve zbylých členských zemích Evropské unie, dochází především k nárůstu výroby elektřiny z biomasy a větrné energie. Pravdou je, že procentuálně nejmarkantnější nárůst za období let 2008 až 2009 nastal v produkci elektřiny z fotovoltaických elektráren, tedy sluneční energie (více než 500 % nárůst mezi lety 2007 a 2008), ovšem tento nárůst zůstává i nadále v celkovém úhrnu produkce elektřiny z obnovitelných zdrojů pouze marginální.

Důvodů selhání v dosažení stanovených cílů je hned několik. Tzv. Pačesova komise ve své zprávě[19] zmiňuje především pozdní zavedení podpory pro produkci obnovitelné elektřiny zákonem č.180/2005 Sb., a dále pak administrativní překážky související s projekty zařízení obnovitelných zdrojů. Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie za rok 2008 konstatuje, že jednak byl indikativní cíl od počátku nadhodnocen a pak zdůrazňuje, že v případě biomasy není k dispozici dostatečné množství energetické suroviny.

V současné době se více než polovina veškeré obnovitelné elektřiny v České republice vyrábí ve vodních elektrárnách. Ovšem potenciál velkých vodních děl je prakticky vyčerpán a malá vodní díla se svým investorům ekonomicky nevyplácejí. V našich podmínkách má zřejmě největší budoucnost z hlediska efektivity a dostupnosti výroba obnovitelné energie z biomasy. Předpokládá se však i další rozvoj větrné, sluneční a ve vzdálenějším horizontu i geotermální energetiky.

[19] Jedná se o dokument Zpráva Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu, dostupném na WWW: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Pracovni-verze-k-oponenture.pdf

Shrnutí

Tato kapitola obsahuje základní náhled do problematiky obnovitelných zdrojů energie. Rozděluje zdroje energie z hlediska jejich obnovitelnosti, a tím i jejich faktické vyčerpatelnosti. Přiblížením obecných výhod a nevýhod obnovitelných zdrojů energie je zřejmé, že tyto zdroje představují významný přínos pro člověka i životní prostředí. Stále ovšem přetrvává jejich ekonomická nevýhodnost v poměru k tradičním fosilním zdrojům energie, a to i díky dosavadní nižší efektivitě technologií obnovitelných zdrojů energie.

Podpora obnovitelných zdrojů a produkce elektřiny z těchto zdrojů je odpovědí na mnoho výzev, jež jsou čím dál tím více aktuální, a jejich ignorování by mohlo mít za následek negativní dopad v ne příliš vzdálené budoucnosti. Podporou a rozvojem obnovitelných zdrojů je možné přispět k energetické bezpečnosti, snížit závislost na energetických dovozech z problematických tranzitních zemí, podpořit regionální zaměstnanost díky decentralizaci zařízení využívajících obnovitelné zdroje, pokračovat v technologickém vývoji a výzkumu, ale také napomoci ochraně životního prostředí a boji proti klimatickým změnám. Obnovitelné zdroje energie jsou stále častěji předmětem i úzce odborné diskuze, ale i diskuze celospolečenské. Na tuto skutečnost navazuje nutnost upravit obnovitelné zdroje energie právní cestou, tj. vytvořit, případně doplnit a změnit právní normy, jež se využíváním obnovitelných zdrojů energie zabývají. Tato potřeba se projevuje na úrovni práva unijního i českého.

3. Právní úprava obnovitelných zdrojů energie v Evropské unii

Evropskou unii lze označit za nadnárodní uskupení členských zemí sui generis a ve světě nemá obdoby. Jedná se o specifický model politické a ekonomické integrace suverénních států. Její jedinečnost se odráží v obtížnosti otázek, které s její existencí souvisí. Interpretace práva Evropským soudním dvorem, vymezení vztahů mezi unijními institucemi a členskými zeměmi, rozdělení působnosti mezi Evropskou unií a členskými zeměmi jsou pouze některými z nich.

Zmíněná složitost se projevuje i v evropském právu. Samotný pojem evropské právo není zcela jasný a jednoznačný. V názvu této diplomové práce užívám pojmu komunitární právo, poněvadž v době zadání, tedy v roce 2008, ještě nebyla přijata Lisabonská smlouva[20], která významně pozměnila Evropskou unii a s ní související terminologii.

Komunitárním právem se rozumí právo tří evropských společenství, tedy Evropského společenství uhlí a oceli, Evropského společenství pro atomovou energii a Evropského hospodářského společenství, které byly založeny v 50. letech 20. století. V době před přijetím Maastrichtské smlouvy bylo komunitární právo právem evropským.

Situace se změnila od 1. ledna 1993, kdy vstoupila v platnost zmíněná Maastrichtská smlouva, tedy Smlouva o Evropské unii. Po vzniku Evropské unie můžeme rozlišovat komunitární právo, tedy právo tří evropských společenství, obsažené v prvním pilíři a unijní právo, jež zahrnuje právo zbylých dvou pilířů v rámci tří-pilířové struktury Evropské unie.

Další a prozatím poslední změna se váže ke dni 1. prosince 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva. Tento právní akt měl významný dopad na EU jako instituci a i terminologii s ní spojenou. Smlouva o založení Evropského společenství byla přejmenována na Smlouvu o fungování Evropské unie a společně se Smlouvou o založení Evropské unie tvoří právní základ Evropské unie.

[20] V celém znění je Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství dostupná na WWW: http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_cs.htm

V současné době označujeme původní evropské právo, zahrnující komunitární a unijní právo, jako právo unijní. Přesto je možné i nadále používat s ohledem na historické spojitosti termín komunitární právo, poněvadž mnoho právních aktů, jež v práci zmiňuji, spadá svým vznikem do období před Lisabonskou smlouvou, a zároveň tyto akty, podle již popsaného terminologického rozdělení po Maastrichtu, patří ke komunitárnímu, a nikoli unijnímu právu.

Právní řád Evropské unie má nadřazené postavení ve vztahu k právu členských zemí. Pochopitelně to platí pouze v určitých oblastech. Členské země jsou jím vázány a musí ho respektovat pod sankcí právních následků ze strany Evropské unie. Supranacionální charakter umožňuje převést některé suverénní pravomoci států na toto uskupení.

Jednotlivé členské země a jejich představitelé přímo či nepřímo utvářejí politiky a legislativu Evropské unie. Zatímco politiky vznikají na základě strategických neboli koncepčních dokumentů, legislativa se opírá zejména o akty sekundárního práva, které tvoří unijní orgány. Tyto právní normy mají v členských zemích přímý či nepřímý účinek. Podle zvoleného druhu aktu sekundárního práva se rozhoduje, zda je nutné právní akt implementovat do národního právního řádu. Nejvýznamnějším právním aktem, který musí být implementován, je směrnice.

Směrnice stanoví určité cíle a podmínky, jež se následně promítnou právní úpravou v národním právním řádu. Implementace směrnic ponechává široký okruh možností pro svébytnou národní právní úpravu, která reflektuje postupy a podmínky dané členské země. To ovšem může být zdrojem mnoha překážek při snaze dosáhnout společného cíle.

3.1 Úprava obnovitelných zdrojů energie v primárním právu

Primární právo, resp. jeho obsah, lze nejlépe přirovnat k ústavě státu ve smyslu ústavněprávním. Vymezuje strukturu, organizaci, principy, pravomoc a další základní vztahy, jimiž se řídí Evropská unie. Z právního hlediska se jedná o mezinárodní smlouvy a jejich přílohy. Konkrétně se jedná o smlouvy, jimiž byla zřízena tři evropská společenství a Smlouva o založení Evropské unie, včetně smluv, které je postupně novelizovaly, tj. Smlouvy z Nice, Amsterdamu a Lisabonu. Součástí jsou také přílohy zastoupené dodatky a prohlášeními.

K primárnímu právu patří také smlouvy o přistoupení nových členských států, včetně právních aktů k nim připojených. Proto je třeba zmínit Smlouvu o přistoupení k Evropské unii, a s ní související dokumenty z roku 2003, díky nimž došlo k pátému rozšíření Evropské unie, kdy se Česká republika spolu s dalšími devíti evropskými zeměmi stala členem Evropské unie k 1. květnu 2004.

Smlouva o přistoupení je významná i pro oblast obnovitelných zdrojů energie, poněvadž se Česká republika v Aktu o přistoupení, v příloze č. II., kapitole 12, A bod 8a, zavázala ke splnění indikativního cíle ve výši 8 % podílu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie na hrubé domácí spotřebě energie v České republice v roce 2010. Tento závazek odpovídá cílům podle směrnice č. 2001/77/ES o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů. V předchozím textu jsem se zmínil o nedostatku vůle ze strany států zařadit energetickou politiku[21], tedy i téma obnovitelných zdrojů, do evropské integrace a částečně tak pozbýt suverenitu v této oblasti. To se projevilo i v právní úpravě primárního práva v 50. letech 20. století, tedy v samých počátcích integrace.

Až do uzavření Lisabonské smlouvy, pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, můžeme nalézt v primárním právu pouze několik málo přímých ustanovení o energetice. Ve Smlouvě o založení Evropského společenství (původně Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství) nalezneme pouze jedno ustanovení, jež bylo možno použít přímo s přihlédnutím k obnovitelným zdrojům energie.

Podle čl. 174 Hlavy XIX Životní prostředí: *„Politika Společenství v oblasti životního prostředí přispívá k sledování v článku následujících cílů“,* přičemž jedním z cílů je „obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů“, do této kategorie spadá i „nakládání s obnovitelnými zdroji“. Pro dosažení tohoto cíle byl stanoven procedurální postup v čl. 175, jež dále odkazoval na čl. 251. Díky tomuto procesu bylo možno vyvíjet činnost vedoucí k aktům sekundárního práva v oblasti obnovitelných zdrojů energie.

Přelom pro společnou evropskou energetiku představovala Smlouva o Ústavě pro Evropu, kde můžeme naleznout samostatný oddíl zabývající se tímto tématem.

[21] Energetická politika je pro potřeby unijního práva definována takto *„Energetickou politiku lze definovat jako soubor opatření, které se vztahují na zásobování energií.“* Tichý, L. a kol.: Evropské právo 4. vydání, C. H. Beck, 2011, str. 726.

Oddíl 10 čl. III-256 odst. 1 písm. c) Smlouvy o ústavě pro Evropu zcela jasně stanoví, že*: „v rámci vytváření a fungování vnitřního trhu a s přihlédnutím k potřebě chránit a zlepšovat životní prostředí má politika Unie v oblasti energie za cíl podporovat energetickou účinnost a úspory energie, jakož i rozvoj nových a obnovitelných zdrojů energie“*. Z hlediska suverenity členských zemí se jeví ještě více zásadní čl. I-14, který podřazuje energetiku do sdílené pravomoci. Bohužel návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu byl zamítnut v roce 2005.

Reforma Evropská unie byla, vzhledem k rozšíření v roce 2004, nadále potřebná a jisté kompromisní řešení muselo být nalezeno i po odmítnutí Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Když se jí ukázalo politicky neprůchodné prosadit, bylo v roce 2007 dohodnuto změnit stávající smlouvy prostřednictvím Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

S platností od 1. prosince 2009 se řídí Evropská unie upravenou Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie. Díky tomu, došlo k vítanému posunu v oblasti energetiky, která je nyní obsažena v samotné hlavě XXI. čl. 194 odst. 1 písm. c), a stanoví: *„V rámci vytváření a fungování vnitřního trhu a s přihlédnutím k potřebě chránit a zlepšovat životní prostředí má politika Unie v oblasti energetiky v duchu solidarity mezi členskými státy za cíl podporovat energetickou účinnost a úspory energie jakož i rozvoj nových a obnovitelných zdrojů energie“*.

Současná úprava je takřka totožná s úpravou obsaženou v návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, obdobně je to i se zařazením energetiky do sdílené pravomoci Evropské unie a členských zemí. Toto ustanovení se nyní nachází v čl. 4 odst. 2 písm. i) Smlouvy o fungování Evropské unie.

Ukotvením energetiky v primárním právu a zařazením pod právní režim rozhodování na základě sdílené pravomoci, došlo k výrazné změně. Podobně jako v mnoha dalších oblastech činnosti Evropské unie, bude nyní záležet na faktickém využití tohoto právního zakotvení. Z charakteru textu kapitoly o energetice ve Smlouvě o fungování Evropská unie je zřejmá její značná obecnost, což samo o sobě podporuje myšlenku, že bude rozhodující konkrétní použití nově nabytých možností.

To se v praxi Evropská unie jeví jako značně závislé na mnoha faktorech – od soudní činnosti evropských soudů, po personální obsazení osob zabývajících se

energetikou v Komisi. Právě na Komisi, z hlediska vymezení institucionálních vztahů, technického a legislativního aparátu, především záleží budoucí vývoj evropských energetických politik.

3.2 Koncepční dokumenty zabývající se obnovitelnými zdroji energie

Jestliže primární právo vymezuje základní právní vztahy uvnitř Evropské unie, pak koncepční nástroje udávají směr, kterým se bude ubírat aktivita EU. Pro oblast energetiky obnovitelných zdrojů jsou rozhodující Bílé knihy, Zelené knihy a Akční programy. Tyto koncepční nástroje obsahují návrhy na činnost Evropská unie v předmětné oblasti, zahajují konzultace na unijní úrovni a přinášejí návrhy konkrétních opatření pro danou oblast.

O podpoře energetiky obnovitelných zdrojů v 50. a 60. letech 20. století téměř nelze mluvit, a to hned z několika důvodů. V této době prakticky neexistovala technologie k výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů. Chyběla i vůle orientovat výzkum a vývoj tímto směrem, poněvadž zásoby a cena fosilních paliv se zdály být dostatečné. Situace se změnila v 70. letech 20. stol., kdy došlo k prvním energetickým krizím, které výrazně postihly evropské země. Organizace zemí vyvážejících ropu[22] v roce 1973 snížila limity těžby ropy a způsobila tím nárůst ceny této komodity, zároveň bylo vyhlášeno embargo na dovoz ropy do zemí, jež podporovaly Izrael ve válce s arabskými zeměmi. Tento vývoj, spolu se zhoršujícím se stavem životního prostředí, vedl ke vzniku potřeby přehodnotit dosavadní myšlení v energetické oblasti. Právě od této doby lze datovat počátky podpory obnovitelné energetiky a energetických úspor v EU.

V roce 1974 byla přijata rezoluce o programu racionálního využívání energie[23], která podporovala užší spolupráci mezi členskými státy v oblasti energetiky. Jednalo se o první krok ve vztahu k podpoře obnovitelných zdrojů a energetických úspor. O rok později byl schválen Program výzkumu a vývoje úspor energie a alternativních zdrojů energie.

K dalšímu posunu došlo v roce 1980, kdy si Společenství poprvé stanoví cíle na poli energetiky, a tím vytváří jistou strategickou koncepci, přičemž se zmiňuje i o

[22] Z anglické zkratky Organization of the Petroleum Exporting Countries.
[23] Usnesení Rady ze dne 17. září 1974 stanovící novou energetickou politiku pro evropské společenství.

významu podpory využívání obnovitelných zdrojů energie. Na tento proces navazuje v roce 1986 rezoluce Rady stanovící obecné cíle energetické politiky do roku 1995, jež určuje, že jedním z těchto cílů je podstatně zvýšit objem výkonu nových a obnovitelných energetických zdrojů.

Od počátku devadesátých let minulého století začíná být zřejmý dopad využívání tradičních fosilních zdrojů energie na životní prostředí. V roce 1995 byla schválena Bílá kniha Evropské unie o energetické politice.[24] Tento dokument je obecně významný pro energetiku Evropské unie. Přichází s návrhy a stanoví cíle, jichž je třeba na tomto poli dosáhnout. Podpora obnovitelných zdrojů energie je jedním z důležitých prvků vedoucích k dosažení výše uvedených cílů. V odstavcích 118 a 119 Bílá kniha obsahuje návrhy na využití obnovitelných zdrojů energie k zajištění energetické bezpečnosti, ochraně životního prostředí a rozvoje regionů a regionální zaměstnanosti. Jedná se o myšlenky, které zůstávají základem politiky obnovitelných zdrojů v Evropské unii i v současnosti. Bílá kniha s názvem Energie pro budoucnost: obnovitelné zdroje energie z roku 1997[25], představila základní prvky budoucí strategie obnovitelných zdrojů energie. V tomto dokumentu Komise předpokládá, že se vzrůstajícími nároky energetické spotřeby a nedostatečným využitím obnovitelných zdrojů energie, bude stále obtížnější plnit mezinárodní závazky ve vztahu k životnímu prostředí a zároveň plnit cíle energetické politiky EU.

Hlavními prvky strategie bylo podpořit spolupráci členských zemí a posílit politiky podporující Společenství v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Poprvé lze v tomto dokumentu nalézt návrh stanovící ambiciózní cíl 12 % podílu obnovitelných zdrojů energie na celkové tuzemské spotřebě energií do roku 2010. Zvolený cíl měl sloužit jako politický nástroj vedoucí k dalším akcím. Dokument také formuluje akční plán na podporu využívání obnovitelných zdrojů energie.[26]

Na tyto koncepční dokumenty navazuje v roce 2006 Zelená kniha: Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii, formulující návrhy

[24] Anglicky White Paper: An Energy Policy for the European Union, publikovaná jako COM (95) 682.
[25] Anglicky Energy for the future: Renewable sources of energy - White Paper for a Community strategy and action plan, publikované jako COM (97) 599.
[26] Více k vývoji úpravy energetiky v tehdejším komunitárním právu lze nalézt v Roggenkamp, M.: Energy law in Europe: national, EU and international regulation, Oxford university press, 2007, str. 214 a násl.

na novou ucelenou evropskou energetickou strategii. Zelená kniha považuje podporu a rozvoj obnovitelných zdrojů energie za klíčovou oblast energetické politiky s tím, že „*plný potenciál obnovitelné energie lze využít pouze prostřednictvím dlouhodobého závazku vyvíjet a instalovat obnovitelné zdroje energie*.“ Význam obnovitelných zdrojů energie je zřejmý i z faktu, že se v každém ze tří hlavních cílů evropské energetiky objevují prvky související s obnovitelnými zdroji energie.

Těmito cíli a konkrétními prvky jsou:

1) Udržitelnost, tj. potřeba rozvíjet konkurenceschopné obnovitelné zdroje a další nízkouhlíkové zdroje;
2) Konkurenceschopnost, tj. snaha zajistit, aby otevření trhu s energií podporovalo investice do ekologické výroby energie a do zvyšování energetické účinnosti;
3) Zabezpečení dodávek pomocí diverzifikace skladby zdrojů energie v Evropské unii s širším využitím konkurenceschopné domácí obnovitelné energie.

Zelená kniha měla významný vliv na soubor legislativních opatření označovaných v médiích jako klimaticko-energetický balíček.

V listopadu roku 2010 Komise představila novou energetickou strategii Energie 2020.[27] Dokument obsahuje energetickou strategii EU do roku 2020. Ve vztahu k obnovitelným zdrojům se dokument zaměřuje na investice do energetických infrastruktur a dokončení jednotného evropského energetického trhu, který by zajistil náležité využití obnovitelných zdrojů a jejich přímou konkurenceschopnost s tradičními fosilními zdroji energie.

V předchozím textu jsem se zaměřil na koncepční dokumenty zabývající se primárně produkcí elektřiny z obnovitelných zdrojů. Nyní se budu soustředit na koncepční dokumenty o alternativních palivech v dopravě. Sdělení Komise COM (2001) 547[28] se zaobírá alternativními palivy v silniční dopravě. Dokument poprvé

[27] Anglicky Energy 2020 A strategy for competitive, sustainable and secure energy, publikované jako COM (2010) 639.
[28] Communication on alternative fuels for road transportation and on a set of measures to promote the use of biofuels, publikován jako COM (2001) 547.

vymezil biopaliva, společně se zemním plynem a vodíkem, jako doplněk k palivům pocházejících z ropy, a to včetně možných způsobů podpory.

V roce 2006 vypracovala Komise dokument Strategie EU pro biopaliva[29], který doplňuje Akční plán pro biomasu[30] z roku 2005. Akční plán měl za úkol zaměřit pozornost členských států EU na potřebu rozvíjet zdroje biomasy. Strategie zhodnotila dosavadní stav a vytyčila základní cíle EU v oblasti biopaliv. Dokument také posloužil jako podklad pro revizi původní směrnice na podporu biopaliv z roku 2003. V roce 2009 vydala Komise Zprávu o pokroku v oblasti obnovitelných zdrojů energie[31] hodnotící dosavadní vývoj, a to včetně biopaliv. Z této zprávy jasně vyplývá, že k nárůstu podílu biopaliv v pohonných hmotách přispěla podpora EU pro opatření ve formě daňových úlev, a zásadně pak povinnost přidávat biopaliva do pohonných směsí.

Ovšem ani tato opatření nebyla dostatečná k naplnění cílů směrnice 2003/30/ES. Dokument Komise Obnovitelná energie pro rok 2020[32] předpokládá dosažení10 % podílu biopaliv v pohonných hmotách. Podle unijních předpokladů se má jednat o biopaliva první generace, která budou splňovat kritéria udržitelnosti.

Výše zmíněné dokumenty nejsou kompletním výčtem. Jedná se o ty nejdůležitější z koncepčních dokumentů zabývající se obnovitelnými zdroji energie.

3.3 Úprava obnovitelných zdrojů energie v sekundárním právu

Sekundární právo vzniká na základě primárního práva. Koncepční dokumenty vytváří širší rámec politik EU. Sekundární právo je pak konkrétním, právně závazným vyjádřením těchto politik. V oblasti obnovitelných zdrojů energie jsou nejvýznamnějšími akty sekundárního práva směrnice. Směrnice stanoví určitý cíl, který musí být dosažen převedením obsahu směrnice do národního práva pomocí prostředků a za podmínek dané členské země. Tento způsob úpravy je vhodný pro energetiku, poněvadž respektuje státní suverenitu a individuální podmínky členské země.

[29] Anglicky An EU Strategy for Biofuels, publikován jako COM (2006) 34.
[30] Anglicky Biomass action plan, publikován jako COM (2005) 628.
[31] Anglicky The Renewable Energy Progress Report: Commission Report in accordance with Article 3 of Directive 2001/77/EC, Article 4(2) of Directive 2003/30/EC and on the implementation of the EU Biomass Action Plan, COM (2005)628, publikován jako COM (2009) 192.
[32] Anglicky Renewable Energy: Progressing towards the 2020 target, publikován jako SEC (2011) 131.

Prvním aktem sekundárního práva upravujícím obnovitelné zdroje energie byla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/77/ES z roku 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. Směrnice vyjadřuje svůj účel takto: *„Účelem této směrnice je podporovat zvýšení příspěvku obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny na vnitřním trhu s elektřinou a vytvořit základnu pro odpovídající budoucí rámec Společenství“*.

Úprava ve směrnici má pomoci plnit závazky členských zemí podle Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu z roku 1997. Čl. 2 písm.) a směrnice 2001/77/ES poprvé legálně definoval obnovitelné zdroje energie. Tato definice se později použila i pro potřeby směrnice 2003/30/ES. Směrnice stanovila dva indikativní cíle pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů. Jedná se o 12 % podíl na hrubé národní spotřebě všech energií a 22,1 % podíl elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě elektřiny. Pro splnění těchto cílů ukládá směrnice členským zemím povinnost stanovit si národní cíle odpovídající jejich individuálním podmínkám.

Ve vztahu k závaznosti indikativních cílů muselo být nalezeno kompromisní řešení. Po dlouhé diskuzi bylo dohodnuto, že samotné indikativní cíle nebudou právně závazné. Právně závazným se stalo pouze ujednání podniknout opatření na podporu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie. Postupně se ukázalo, že tento kompromis nestačí k dosažení cílů směrnice. Ačkoli bylo Komisí zahájeno několik řízení z důvodu nedostatečných kroků k zajištění dosažení indikativních cílů, prokázat nedodržení právních povinností se nepodařilo.

Směrnice stanovila mnoho povinností pro členské země, které měly usnadnit rozvoj obnovitelných zdrojů. Jednalo se zejména o povinnost upravit záruky původu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie podle objektivních, průhledných a nediskriminačních kritérií; vyhodnotit stávající právní a správní rámec s ohledem na povolovací řízení nebo jiné právní postupy stanovené pro zařízení vyrábějící elektřinu z obnovitelných zdrojů energie a přijmout opatření, která zaručí na jejich území přenos a distribuci elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie.

Jako druhý sekundární akt, zabývající se oblastí obnovitelných zdrojů energie, vznikla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/30/ES o podpoře využívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot v dopravě. Směrnice rozšířila

využití obnovitelných zdrojů energie i mimo produkci elektřiny a upravila oblast alternativních paliv v EU. Její ustanovení se nevztahují pouze k biopalivům, ale také k jiným pohonným hmoták z obnovitelných zdrojů v oblasti dopravy. Reálně se však jedná pouze o biopaliva, zejména o bioethanol a bionaftu.

Smysl směrnice plně vystihuje článek I, podle něhož *„účelem této směrnice je podpořit využívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot za účelem nahrazení nafty nebo benzinu pro dopravní účely v každém členském státě se záměrem přispět k dosahování takových cílů, jako je dodržování závazků týkajících se změny klimatu, zajištění bezpečnosti zásobování šetrného k životnímu prostředí a podpora obnovitelných zdrojů energie“*.

Základní sdělení směrnice se nachází v článku III[33], kde se členským státům EU ukládá povinnost stanovit orientační cíle minimálního procenta biopaliv a jiných obnovitelných pohonných hmot uváděných na jejich domácích trzích. K tomu slouží referenční hodnota stanovená na hodnotu 2 % pro rok 2005 a 5,75 % na 2010. Směrnice ponechává na jednotlivých členských zemích, aby si určily konkrétní opatření pro podporu biopaliv s tím, že jim zároveň ukládá povinnost, podobně jako Komisi, zveřejnit zprávy o vývoji v této oblasti. Právě v souvislosti s těmito opatřeními, byl zahrnut do směrnice 2003/96/ES[34] bod 26, který členským státům umožnil poskytnout osvobození od spotřební daně nebo její snížení jako formu podpory biopaliv. Poněvadž v době vstupu směrnice v platnost, nebyly známy širší dopady užívání biopaliv a jiných alternativních pohonných hmot, stanovila směrnice, aby byly podrobně analyzovány dopady na životní prostředí, na oblast hospodářskou a sociální.

Směrnice 2001/77/ES a 30/2003/ES položily právní základ pro rozvoj a využití obnovitelných zdrojů energie v EU. Zásadní nedostatek obou směrnic spočíval v politickém charakteru závazků stanovených cílů. Komise na tento fakt reagovala během legislativních prací na připravované směrnici. Po dosažení politického kompromisu na

[33] Článek 3 Směrnice 2003/30/ES podle kterého: *„1. a) členské státy by měly zajistit, aby na jejich trh bylo uváděno alespoň minimální procento biopaliv a jiných obnovitelných pohonných hmot, a za tím účelem stanoví vnitrostátní orientační cíle. b) i) Referenční hodnota pro tyto cíle činí 2 % a je vypočítána na základě energetického obsahu celkového množství benzinu a nafty pro dopravní účely prodávaného na jejich trzích do 31. prosince 2005. ii) Referenční hodnota pro tyto cíle je 5,75 %, vypočítaná podle energetického obsahu celkového množství benzinu a nafty pro dopravní účely prodávaného na jejich trzích, do 31. prosince 2010.“*

[34] Směrnice Rady 2003/96/ES kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.

unijní úrovni, bylo rozhodnuto politický závazek nahradit závazkem právním. Pro upřesnění je třeba říci, že i v případě předcházejících dvou směrnic byla zahájena řízení vůči členským státům ze strany Komise, ovšem nikoli z důvodu nedosažení národních cílů, nýbrž pro nedostatečný postup v přijímání opatření na podporu těchto cílů.

Směrnice 2009/28/ES materiálně i formálně pokračuje[35] a rozvíjí mechanismy a myšlenky předchozích směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES. Obsah směrnice vymezuje článek 1, podle kterého *„tato směrnice stanoví společný rámec pro podporu energie z obnovitelných zdrojů. Stanoví závazné národní cíle, pokud* jde *o celkový podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie a podíl energie z obnovitelných zdrojů v dopravě. Směrnice stanoví pravidla týkající se statistických převodů mezi členskými státy, společných projektů členských států a členských států a třetích zemí, záruk původu, správních postupů, informování a vzdělávání a přístupu energie z obnovitelných zdrojů k distribuční soustavě. Stanoví kritéria udržitelnosti pro biopaliva a biokapaliny"*. Při srovnání se směrnicemi 2001/77/ES a 2003/30/ES lze pozorovat, že dokument z roku 2009 je komplexnější a dotváří systém podpory a využití obnovitelných zdrojů.[36] Směrnice se zabývá využíváním obnovitelných zdrojů energie obecně, a nikoli pro jednotlivé účely, jako u předcházejících dvou dokumentů. Univerzálnost úpravy ve vztahu k využití obnovitelných zdrojů energie a závaznost národních cílů jsou nejpodstatnější změny oproti předchozí právní úpravě. Kromě toho, směrnice 2009/28/ES přináší i další významné změny, které spočívají například v tzv. kooperačních mechanismech, což jsou směrnicí upravené způsoby přeshraniční spolupráce v oblasti obnovitelných zdrojů.

Tato spolupráce upravená v článcích 6, 7 a 11 citované směrnice je velice široká a umožňuje kooperaci státních i soukromých subjektů. Nabízí se možnost zapojit i subjekty z třetích zemí, tj. zemí mimo EU. Došlo tak k navázání na záměry, které měly

[35] Navázání nové právní úpravy na předešlou je z materiálního hlediska zřejmé v návaznosti na již dříve upravený mechanismus a myšlenky, např. záruk původu. Z formálního hlediska Směrnice 2009/28/ES operuje s minimálními změnami s legálními definicemi Směrnice 2001/77/ES.

[36] Článek 1 Směrnice 2001/77/ES ve znění: *„Účelem této směrnice je podporovat zvýšení příspěvku obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny na vnitřním trhu s elektřinou a vytvořit základnu pro odpovídající budoucí rámec Společenství* a článek 1 Směrnice 2003/30/ES podle které: *Účelem této směrnice je podpořit využívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot za účelem nahrazení nafty nebo benzinu pro dopravní účely v každém členském státě se záměrem přispět k dosahování takových cílů, jako je dodržování závazků týkajících se změny klimatu, zajištění bezpečnosti zásobování šetrného k životnímu prostředí a podpora obnovitelných zdrojů energie."*

umožnit ve Směrnici 2001/77/ES upravené záruky původu. Kooperační mechanismy mají napomoci efektivnímu využívání obnovitelných zdrojů energie a dosahování závazných cílů stanovených Směrnicí 2009/28/ES.

V mnoha členských zemích již došlo k vyčerpání kapacity obnovitelných zdrojů s nejnižšími vstupními náklady. Nároky Evropské unie na využívání obnovitelných zdrojů se ovšem stále zvyšují. Členské země tedy potřebují k uspokojení unijních nároků alternativy, a těmi jsou: statistické převody, společné projekty členských a třetích zemí a nakonec společné systémy podpory obnovitelných zdrojů energie. Výše zmíněné instituty směřují k naplnění unijního cíle dosáhnout unifikace evropské energetické soustavy za účelem snížení energetických nákladů a zajištění energetické bezpečnosti.

Kooperační mechanismy tak posilují roli jednotného energetického trhu. Zatímco statistické převody se využívají pouze v rámci mezivládní spolupráce, společné projekty otevírají prostor i pro soukromé subjekty, a tím přidávají do této spolupráce tržní prvek. Cíle směrnice 2009/28/ES jsou obsažené v článku 3. Podle odst. 1 tohoto článku *„každý členský stát zajistí, aby se v roce 2020 podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie vypočítaný v souladu s články 5 až 11 rovnal alespoň jeho celkovému národnímu cíli pro podíl energie z obnovitelných zdrojů v uvedeném roce, jak stanoví třetí sloupec tabulky v příloze I části A. Tyto závazné národní cíle jsou v souladu s cílem nejméně 20 % podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie ve Společenství v roce 2020. Aby se usnadnilo splnění cílů stanovených v tomto článku, každý členský stát prosazuje a podporuje energetickou účinnost a úspory energie“*. A podle odst. 4 v oblasti dopravy platí, že *„každý členský stát zajistí, aby podíl energie z obnovitelných zdrojů ve všech druzích dopravy v roce 2020 činil alespoň 10 % konečné spotřeby energie v dopravě v uvedeném členském státě“*.

K dosažení těchto cílů pak mohou státy využít režimy podpory a kooperační mechanismy. Obě dvě výše zmíněné hodnoty podílu energie vyráběných z obnovitelných zdrojů jsou právně závazné a vynutitelné ze strany unijních orgánů, pokud by jich nebylo průběžně dosahováno v souvislosti s národními akčními plány. Povšimněme si rozdílu v charakteru obou hodnot – zatímco podíl energie z

obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie vyjádřený v národním cíli pro podíl energie z obnovitelných zdrojů odráží individuální podmínky každé členské země pro využívání obnovitelných zdrojů, pak podíl energie z obnovitelných zdrojů v dopravě ukazuje, že je možné zajistit potřebné zdroje i mimo svou vlastní zemi prostřednictvím obchodního styku.

Směrnice současně zdůrazňuje význam energetické účinnosti a úspor, poněvadž již nyní je zřejmé, že ani kapacitu obnovitelných zdrojů nelze neustále navyšovat. Navýšení podílu obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie lze zajistit právě prostřednictvím redukce poptávky po energii.

Prostředkem, který má dovést členské státy k cílům směrnice, jsou národní akční plány pro využití obnovitelných zdrojů energie, které musí být vytvořeny podle vzoru zveřejněného Komisí. Tyto dokumenty obsahují zamýšlený postup a opatření v souvislosti s dosahováním národních cílů podle směrnice.

Ve směrnici 2009/28/ES se projevila potřeba podrobněji upravit správní postupy a předpisy v souvislosti se zařízeními využívajícími obnovitelné zdroje. Časté komplikace v oblasti správních řízení se ukázaly jako významná překážka v rozvoji obnovitelných zdrojů a směrnice na to reaguje v článku 13 celou řadou doporučení, jež mají zajistit, aby správní postupy a předpisy byly přiměřené a kladly na adresáty jen nezbytné nároky.

Potřebu investic do infrastruktury distribučních sítí a souvisejících zařízení zdůrazňuje článek 16 směrnice, který odpovídá jedné z hlavních myšlenek unijní energetické politiky, tj. sjednocení energetického trhu a rozvoje kvalitní a výkonné energetické infrastruktury. Je nutné se zmínit i o specifické úpravě kritérií udržitelnosti pro biopaliva a biokapaliny, jež je poměrně podrobná a ze světového hlediska přísností svých nároků unikátní.

V současné době probíhá v EU diskuze o možném negativním vlivu využívání biopaliv v dopravě. Kritéria udržitelnosti jsou proto již od počátku účinnosti směrnice nastavena velmi přísně, a do roku 2020 se jejich náročnost nadále zvyšuje.

Směrnice 2009/28/ES je součástí tzv. klimaticko-energetického balíčku.[37]

Shrnutí

Česká republika v roce 2004 vstoupila do Evropské unie. V oblasti energetické politiky EU podporuje využití obnovitelných zdrojů energie a společně s podporou energetické účinnosti a úspor, tak směřuje k naplnění unijních cílů v této oblasti. Jedná se o dodržení závazků plynoucích z mezinárodních smluv o ochraně klimatu, ochraně životního prostředí a zajištění energetické bezpečnosti.

V současné době se opírá unijní energetická politika o ustanovení o energetice, jež ukotvila Lisabonská smlouva a poprvé tak přímo upravila tuto oblast v primárním právu. Do přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 bylo nutné vycházet z jiných ustanovení primárního práva. Koncepční nástroje unijního práva potom vytváří širší rámec, který následně prostřednictvím aktů sekundárního práva nabývá právní závaznosti.

Pro oblast obnovitelných zdrojů představují přelomové akty směrnice 2001/77/ES a 30/2003/ES. Zmíněné směrnice poprvé upravily využití obnovitelných zdrojů energie na unijní úrovni a zasloužily se o jejich rozvoj. Směrnice ovšem postrádaly právní závaznost vytyčených indikativních cílů. Tento nedostatek se projevil tím, že se ve většině zemí nepodařilo dosáhnout určených cílů.

Nová směrnice na podporu obnovitelných zdrojů energie z roku 2009 je pak podstatně obsáhlejším aktem, který vychází z předchozích dvou směrnic. Neomezuje se pouze na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů a využití alternativních paliv

[37] Jako tzv. klimaticko-energetický balíček bývá označován soubor legislativních aktů, jež jsou významným počinem a kompromisem EU na poli boje proti změnám klimatu a přístupu k evropské energetice. Svým obsahem přesahuje oblast obnovitelných zdrojů energie. Za počátek procesu vedoucímu ke klimaticko-energetickému balíčku lze považovat návrh evropské energetické politiky z ledna 2007, jež si vytyčila tři základní cíle, tj. boj proti klimatickým změnám, snižování závislosti EU na dovozech fosilních paliv a podporu zaměstnanosti. V březnu 2007 byly schváleny závěry Evropské rady, které stanovily základní prvky budoucích legislativních opatření. Jednalo se o tzv. dohodu 20-20-20, která spočívala v unijních závazcích, jež mají přispět ke snížení emisí skleníkových plynů v EU do roku 2020. Konkrétně se jedná o 20 % snížení emisí skleníkových plynů v porovnání s rokem 1990, 20 % podíl energie produkované z obnovitelných zdrojů na unijním energetickém mixu, 20 % zlepšení na poli energetické účinnosti a konečně později doplněný 10 % podíl biopaliv v dopravě pro každý členský stát. Balíček byl schválen Evropským parlamentem a Radou v prosinci 2008 v podobě čtyř legislativních předpisů. Konkrétně se jedná o: směrnici 2009/29/ES, kterou se mění směrnice 2003/87/ES s cílem zlepšit a rozšířit systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, směrnici 2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého, rozhodnutí č. 406/2009/ES o úsilí členských států snížit emise skleníkových plynů a směrnici 2009/28/ES.

v dopravě. Za nejpodstatnější změnu lze považovat charakter závazku na dosažení vytyčených cílů stanovených ve směrnici, kdy politický závazek nahradil závazek právní. Směrnice dále rozvíjí myšlenky prvních dvou směrnic a přináší i novou úpravu, jež má iniciovat další podporu energetiky obnovitelných zdrojů.

Právní vývoj v oblasti obnovitelných zdrojů energie bude i nadále pokračovat, čemuž nasvědčuje koncepční dokument Energie 2020. Další rozvoj obnovitelných zdrojů nyní spočívá na úspěšné implementaci nové směrnice do národních právních řádů, ale také uplatnění kooperačních mechanismů v praxi.

4. Česká právní úprava obnovitelných zdrojů energie

Před rokem 1989 nebylo využití obnovitelných zdrojů energie v energetice na území současné České republiky předmětem zvláštního zájmu. Počátky úpravy obnovitelných zdrojů energie v českém právním řádu lze vysledovat až v období po roce 1989. Situace se začala pozvolna měnit prostřednictvím prvních změn v legislativě v průběhu devadesátých let minulého století, a to především díky přibližování České republiky k EU.

Přesto můžeme označit situaci v právní úpravě obnovitelných zdrojů před rokem 2000 za poměrně tristní, což mělo v této oblasti značně negativní dopad. Chyběla základní právní úprava jako např. definice obnovitelných zdrojů energie pro energetická odvětví, určitý systém podpor využití obnovitelných zdrojů a úprava připojení do elektrizační sítě. Tento důvod, spolu s faktem, že v ČR přetrvává orientace energetiky na využití jaderné energie a nefosilních paliv, vedly ke komplikacím ve využívání obnovitelných zdrojů energie. Investoři tak neměli dostatečnou motivaci a jistoty ke vstupu do tohoto odvětví energetiky. To se projevilo později v neschopnosti naplnit indikativní cíle směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES.

Zcela zásadní vliv tedy mělo až přistoupení České republiky k EU dne 1. května 2004, kdy se pro nás stalo závazným komunitární právo, včetně legislativních aktů o obnovitelných zdrojích energie. Právní úpravu obnovitelných zdrojů v České republice představují především zákony a podzákonné předpisy. Specifický charakter pak mají koncepční nástroje, které vytvářejí koncepci pro veřejnoprávní zainteresované subjekty, ale také v mnohém přispívají k připravované legislativě a jako informační zdroj pro soukromoprávní subjekty.

4.1 Pojem obnovitelných zdrojů energie v českém právním řádu

První definici obnovitelných zdrojů energie pro energetická odvětví lze nalézt v zákoně č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů.

Přesto již před vznikem tohoto zákona můžeme v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí najít legální definici přírodních zdrojů, pod kterou můžeme zařadit i obnovitelné zdroje energie. Ustanovení § 7 odst. 1 tohoto zákona vymezuje přírodní

zdroje jako *„části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb“*. Odst. 2 tohoto ustanovení pak navíc definuje a rozděluje přírodní zdroje na obnovitelné a neobnovitelné. Určující pro členění přírodních zdrojů je, zda se mají schopnost při postupném spotřebovávání částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka, anebo spotřebováváním zanikají. Zařazení definice do zákona o životním prostředí naznačuje, že se nejedná o definici určenou primárně pro oblast energetiky.

Výše zmíněný zákon č. 458/2000 Sb., obecně definoval obnovitelné zdroje energie v § 2 odst. 2 písm. a) bod 12 cit. zákona jako *„využitelný zdroj energie, jehož energetický potenciál se trvale a samovolně obnovuje přírodními procesy“*. Toto široké vymezení pak zákon pro své vlastní potřeby zúžil výslovným vyjmenováním jednotlivých obnovitelných zdrojů v § 31 cit. zákona, a takto je taxativně stanovil. Jednalo se o tyto druhy obnovitelných zdrojů: *„Vodní energie do výkonu výrobny elektřiny 10MWe, sluneční energie, větrná energie, geotermální energie, biomasa a bioplyn“*.

V tehdejší době fungovala úprava v zákoně č. 458/2000 Sb., jako obecná legální definice obnovitelných zdrojů energie, poněvadž neexistoval právní předpis, který by se zabýval samostatně obnovitelnými zdroji energie. Změna přišla teprve po vstupu České republiky do EU. Platná právní úprava byla nedostatečná a bez následně přijatého zákona č. 180/2005 Sb., nebylo možné naplnit komunitární závazky v oblasti obnovitelných zdrojů energie.

Zákon č. 180/2005 Sb., v § 2 odst. 1 stanovil, že: *„obnovitelnými zdroji se rozumí obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu a energie bioplynu“*. Tato definice je obecnou legální definicí obnovitelných zdrojů energie, účinnou pro celou oblast energetiky obnovitelných zdrojů. Zákon současně definuje i biomasu. Definici biomasy pro účely zákona č. 86/2002 Sb., ovšem obsahuje nařízení č. 147/2007 Sb.[38] Je tedy zvláštní ve vztahu k obecné definici biomasy podle zákona na

[38] Nařízení č. 147/2007 Sb., o emisních limitech a dalších podmínkách provozování spalovacích stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší.

podporu obnovitelných zdrojů. Definice zákona č. 180/2005 Sb., vycházejí z ustanovení směrnice 2001/77/ES s výjimkou obnovitelných zdrojů energie, které nemohou být v podmínkách ČR využity, tj. energie vln a přílivu.

4.2 Koncepční nástroje upravující obnovitelné zdroje energie

Koncepční nástroje stanoví vize a cíle v určité oblasti státní politiky. Dokument bývá vytvořen na určitou dobu a v průběhu může být revidován podle toho, jak se mění daná oblast. Jedná se o snahu vytvořit širší rámec stanovící priority a cíle, jež mají být naplněny. Při přípravě dokumentu je potřeba zhodnotit současný stav a pokusit se odhadnout budoucí vývoj a překážky na cestě ke zvoleným cílům. K dosažení vytyčených cílů pak slouží doporučení, opatření, operační programy a jiné nástroje.

Oblastí obnovitelných zdrojů energie se zabývají různé koncepční nástroje. Můžeme je rozdělit podle těchto dvou kritérií:

1) Rezortní a mezirezortní. Rozhodující je zda koncepční nástroj vzniká v rámci jednoho orgánu moci výkonné, tj. ministerstva, anebo je výsledkem spolupráce více orgánů moci výkonné;
2) Z pohledu energetiky a ochrany životního prostředí. Určující je charakter nástroje, zda má sloužit především k zajištění energetických potřeb anebo přispět k ochraně životního prostředí.

Mezi rezortní koncepční nástroje řadíme Státní energetickou koncepci, Územní energetické koncepce a Státní politiku životního prostředí. Jako mezirezortní nástroje označujeme Politiku ochrany klimatu a Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů.

4.2.1 Koncepční nástroje zabývající se obnovitelnými zdroji energie z hlediska energetiky

Tyto koncepční nástroje se zaměřují na obnovitelné zdroje energie jako na součást energetického hospodářství státu. Nejdůležitějším koncepčním nástrojem energetiky je Státní energetická koncepce, která vytváří dlouhodobý právní rámec energetické politiky státu. Dokument se zaměřuje na zabezpečení energetických potřeb tržně orientované ekonomiky, a to ve spolehlivém, dostupném a bezpečném množství a

za přijatelnou cenu. Státní energetická koncepce vzniká v souladu s principy udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí, s mezinárodními závazky a idejemi plynoucími z unijního práva. Dokument slouží k stanovení cílů a priorit státní energetické politiky v dlouhodobém horizontu.[39]

Koncepce se vytváří na základě ustanovení § 3 zákona č. 406/2000 Sb. Návrh dokumentu zpracovává Ministerstvo průmyslu a obchodu a schvaluje Vláda ČR. Současná koncepce byla schválena usnesením Vlády ČR č. 211 ze dne 10. března 2004.[40] Okolnosti a podmínky, které existovaly během tvorby koncepce, se mohou měnit, a proto také koncepce musí adekvátně reagovat na nastalé změny, což po uplynutí jisté doby umožňuje institut vyhodnocování. Výsledný dokument procesu vyhodnocování označujeme jako Aktualizaci Státní energetické koncepce.

Současná koncepce se zaměřuje na dosažení tří základních vizí, tj. nezávislosti, bezpečnosti a udržitelného rozvoje.[41] Využití obnovitelných zdrojů energie má přispět k naplnění všech těchto vizí. Dokument uvádí podporu obnovitelných zdrojů jako cíl s velmi vysokou prioritou a vztahuje se na produkci elektrické energie, tepla a na užití biopaliv v dopravě.[42] Koncepce obsahuje i opatření a nástroje, jež mají přispět k rozvoji obnovitelných zdrojů. Jedná se zejména o opatření legislativní a ekonomická, ale zdůrazňuje se i podpora výzkumu, vzdělávání a informovanosti.

Ze Státní energetické koncepce vycházejí a musí s ní být provázané Územní energetické koncepce, a to podle § 4 odst. 1 zákona č. 406/2000 Sb. Tyto dokumenty určují cíle a principy řešení energetického hospodářství na úrovni kraje, statutárního města a hlavního města Prahy. Územní energetické koncepce obsahují hodnocení

[39] Současná Státní energetická koncepce je orientována do roku 2030.
[40] V únoru 2010 byl zveřejněn návrh Aktualizace Státní energetické koncepce.
[41] Koncepce konkretizuje vize takto: *„Nezávislost na cizích zdrojích energie, na zdrojích energie z rizikových oblastí a na spolehlivosti dodávek cizích zdrojů; Bezpečnost zdrojů energie včetně jaderné bezpečnosti, spolehlivost dodávek všech druhů energie, racionální decentralizace energetických systémů; Udržitelný rozvoj při ochraně životního prostředí a ekonomického a sociálního rozvoje.“*
[42] Jedná se o dílčí cíl označený 2.2.1. Podpora výroby elektřiny a tepelné energie z obnovitelných zdrojů energie ve znění: *„Cíl s velmi vysokou prioritou, směřující k preferenci obnovitelných zdrojů energie. Stát bude podporovat využívání všech zdrojů energie, které lze dlouhodobě reprodukovat a jejichž používání přispěje k posilování nezávislosti státu na cizích zdrojích energie a k ochraně životního prostředí. Preferovat se budou všechny typy obnovitelných zdrojů – zdroje využívající sluneční energii, energii větru a vodních toků, geotermální energii i biomasu jako zdroje pro výrobu elektřiny a tepelné energie. Preferovat se bude rovněž využití druhotných zdrojů energie a alternativních paliv v dopravě.“*

využitelnosti obnovitelných a druhotných energetických zdrojů a kombinované výroby elektřiny a tepla.

Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů lze označit za specifický koncepční nástroj zaměřený na cíle a opatření v oblasti obnovitelných zdrojů. Povinnost vypracovat národní akční plán ukládá směrnice 2009/28/ES. Formu a strukturu dokumentu závazně stanoví Rozhodnutí Komise 2009/548/ES.[43] Komise zvolila závaznou formu dokumentu z důvodu snazšího srovnání jednotlivých akčních plánů členských zemí. Národní akční plán z července 2010 navazuje na předchozí akční plány na podporu obnovitelných zdrojů.

Současný akční plán obsahuje komplexnější úpravu než předcházející dokumenty. Ve větší míře se zaměřuje na vytápění a chlazení pomocí obnovitelných zdrojů a také se nově zabývá kooperačními mechanismy. Dokument navrhuje cíl podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie ve výši 13,5 % a splnění cíle podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě v dopravě ve výši 10,8 %. Takto zvolené hodnoty jsou překvapivě vyšší než oficiální závazek České republiky podle směrnice 2009/28/ES.

[43] Anglicky Commission decision on establishing a template for National Renewable Energy Action Plans under Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council, publikován jako 2009/548/EC.

4.2.2 Koncepční nástroje zabývající se obnovitelnými zdroji energie z hlediska ochrany životního prostředí

Státní politika životního prostředí a Politika ochrany klimatu v České republice přistupují k obnovitelným zdrojům energie jako k prostředku, jak přispět k ochraně životního prostředí a boji proti klimatickým změnám.

Státní politika životního prostředí vytváří střednědobý a dlouhodobý rámec udržitelného rozvoje v České republice. Dokument primárně slouží k ochraně životního prostředí a stanoví určité cíle v oblasti životního prostředí i jednotlivých sektorových politik. Využití obnovitelných zdrojů má pomoci dosáhnout těchto cílů, přičemž dokument také v tomto směru upravuje nástroje a opatření k jejich dosažení.

Návrh vypracovává Ministerstvo životního prostředí a schvaluje Vláda ČR. Poslední státní politika byla schválena usnesením Vlády ČR z března 2004 na období let 2004 až 2010. Podle dokumentu se uplatní obnovitelné zdroje v ochraně životního prostředí obecně i v rámci sektorových politik. K obecným cílům Státní politiky patří maximální možná náhrada neobnovitelných zdrojů (materiálových i energetických) zdroji obnovitelnými. V sektorové oblasti zaměřené na energetiku je pak toto vyšší využívání obnovitelných zdrojů energie dále rozvedeno v souvislosti se zákonem na podporu obnovitelných zdrojů a Státním programem na podporu úspor a využívání obnovitelných zdrojů.

Návrh Politiky ochrany klimatu v ČR z roku 2009 se zabývá problematikou klimatických změn. Vymezuje téma klimatických změn na globální, unijní i české úrovni, a v kontextu toho přichází s cíli a opatřeními v boji proti těmto změnám. Konečným cílem v celosvětovém měřítku, a tedy i České republiky, je snížit množství emisí skleníkových plynů. A právě využití obnovitelných zdrojů energie lze považovat za jeden ze základních pilířů ochrany klimatu.

4.2.3 Zpráva nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu

Zpráva[44] není koncepčním nástrojem, přesto díky své odbornosti, významu a přínosu zůstává významným dokumentem zabývajícím se obnovitelnými zdroji energie. Dokument vznikl jako výsledek několika nezávislých studií provedených vědeckými odborníky. Jedná se o výhled v oblasti energetiky do roku 2050. Svým časovým rozpětím tedy přesahuje i současnou Státní energetickou koncepci. Zpráva se zabývá obecně energetickým hospodářstvím v budoucnosti, prognózou vývoje spotřeby energie, cen energie a dostupných zdrojů k uspokojení energetických potřeb.

Z hlediska obnovitelných zdrojů energie lze považovat za zásadní, že doporučuje maximální finanční, administrativní a legislativní podporu jejich rozvoje a zároveň se zabývá jejich potenciálem jako celku i podle jednotlivých druhů zdrojů. V podmínkách České republiky doporučuje především rozvoj energie biomasy, solární a větrné, a v pozdější době i energie geotermální. Dokument může svojí apolitičností a odborným vědeckým přístupem k problematice přispět k tvorbě legislativy i řešení dalších otázek v souvislosti s obnovitelnými zdroji.

4.3 Právní úprava obnovitelných zdrojů energie v České republice

Právní úprava obnovitelných zdrojů energie se v České republice opírá o čtyři hlavní zákony a značné množství podzákonných předpisů.

Ústavní pořádek ČR neobsahuje specifickou úpravu obnovitelných zdrojů energie. Přesto můžeme říci, že obnovitelné zdroje patří do širší kategorie přírodního bohatství nebo přírodních zdrojů, jejichž úpravou se zákon č. 1/1993 Sb., Ústava a zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, zabývají. Listina přistupuje k přírodním zdrojům z pohledu práv a povinností jednotlivce, tj. zaručuje v článku 35 *„včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů“* a zároveň stanoví, že *„při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí a přírodní zdroje“*. Ústava se ke stejnému tématu staví z pozice státu jako společenství občanů. Stát pak podle článku 7 Ústavy *„dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“*

[44] Často označována podle jejího předsedy, tehdejšího předsedy Akademie Věd České republiky Prof. RNDr. Václava Pačese, DrSc. jako tzv. Zpráva Pačesovy komise.

Koncepční nástroje se zaměřením na energetiku vychází z ustanovení zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií. Ustanovení upravující Státní energetickou koncepci a Územní energetické koncepce pak vytvářejí širší rámec energetiky v ČR. Ačkoli se ve svém znění nezabývají přímo obnovitelnými zdroji energie, výsledné koncepční nástroje o nich pojednávají. V souladu se schválenou Státní energetickou koncepcí potom musí být Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie, který se opírá o ustanovení § 5 zákona č. 406/2000 Sb. Tento v zákoně přímo upravený nástroj slouží k podpoře opatření ke zvyšování účinnosti užití energie, snižování energetické náročnosti a využití jejích obnovitelných a druhotných zdrojů.[45] Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie umožňuje dosáhnout i na dotace ze státního rozpočtu určené k podpoře obnovitelných zdrojů energie.

Základní právní vztahy energetického tržního hospodářství a právní rámec energetického podnikání vymezuje zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích. Tento právní předpis *„upravuje podmínky podnikání, výkon státní správy a regulaci v energetických odvětvích, kterými jsou elektroenergetika, plynárenství a teplárenství, jakož i práva a povinnosti fyzických a právnických osob s tím spojené“*. Do takto vymezeného předmětu úpravy pochopitelně spadá i využití obnovitelných zdrojů energie.

V oddílu 1 Energetika hlavy II jsou vymezeni účastníci v energetických odvětvích a jejich vzájemné vztahy, mezi něž patří i specifické smluvní vztahy. Zákon také upravuje postavení Energetického regulačního úřadu a Státní energetické inspekce jako správních orgánů s působností v energetice.

Před přijetím zákona č. 180/2005 Sb., byl tento právní předpis hlavní právní úpravou obnovitelných zdrojů energie v ČR. Jeho původní znění ovšem nebylo

[45] Druhotné energetické zdroje definuje ustanovení § 2 písm. c) zákona č. 458/2000 Sb. *„Druhotným energetickým zdrojem využitelný energetický zdroj, jehož energetický potenciál vzniká jako vedlejší produkt při přeměně a konečné spotřebě energie, při uvolňování z bituminózních hornin nebo při energetickém využívání nebo odstraňování odpadů a náhradních paliv vyrobených na bázi odpadů nebo při jiné hospodářské činnosti.“* Využívání druhotných energetických zdrojů je v souladu s doporučeními současné Státní energetické koncepce i Zprávy nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu. Využití druhotných energetických zdrojů zůstává dosud do značné míry neprobádané. Přesto nabízí potenciál pro produkci energie, a to zejména tepelné. Druhotné energetické zdroje nemohou nahradit energii uhelnou, jadernou a z obnovitelných zdrojů energie, ovšem mohou přispět k ochraně životního prostředí a napomoci snižování energetické závislosti na importech ze zahraničí.

dostatečné k tomu, aby v odpovídající míře motivovalo k rozvoji obnovitelných zdrojů. Přesto i nyní, kdy je materie podpory obnovitelných zdrojů energie k výrobě elektřiny upravena v zákoně č. 180/2005 Sb., zůstává zákon č. 458/2000 Sb., pro oblast obnovitelných zdrojů zcela zásadní, poněvadž upravuje základní podmínky a vztahy v energetice obecně.

Zákonem, který specificky upravuje oblast obnovitelných zdrojů energie, je zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Tento předpis implementoval do českého právního řádu směrnici 2001/77/ES. Vytvořil tak efektivní právní rámec pro podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů a zahájil novou etapu rozvoje a využití těchto zdrojů v České republice. Zákon vymezuje základní vztahy a definuje potřebné pojmy v této oblasti. Spolu se zákonem č. 458/2000 Sb., potom umožňuje podnikání v oblasti obnovitelných zdrojů. Současně s tím ustanovil nezbytný systém podpor jako garanci pro investory prostřednictvím výkupních cen a zelených bonusů. Právnické a fyzické osoby, které jsou nositeli licence pro podnikání v energetických odvětvích podle § 4 a 5 zákona č. 458/2000 Sb., tak mohou dosáhnout na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů podle hlavy II zákona č. 180/2005 Sb. Zákon upravuje podporu prostřednictvím výkupních cen a zelených bonusů.

4.4 Právní úprava využití biopaliv v České republice

Právní úpravu využití biopaliv obsahuje zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Tímto předpisem se implementuje do českého právního řádu směrnice 30/2003/ES. K samotné implementaci došlo až v roce 2007, což se projevilo v nenaplnění stanoveného cíle minimálního množství biopaliv v pohonných hmotách podle směrnice 30/2003/ES. Zákon stanoví v § 3a odst. 1 povinnost pro *„osoby uvádějících motorové benziny nebo motorovou naftu do volného daňového oběhu na daňovém území České republiky pro dopravní účely nebo osob, které dodávají na daňové území České republiky pro dopravní účely motorové benziny nebo motorovou naftu uvedené do volného daňového oběhu v jiném členském státě Evropské unie, jsou povinny zajistit, aby v pohonných hmotách, které uvádí do volného daňového oběhu na daňovém území České republiky pro dopravní účely za kalendářní rok nebo které byly uvedeny do volného daňového oběhu v jiném členském státě Evropské unie a jsou*

dodávány na daňové území České republiky pro dopravní účely za kalendářní rok, bylo obsaženo i minimální množství biopaliv“.

Minimální množství vyjadřuje jako procentuální podíl příměsi stanovené pro určité období. První období začalo 1. září 2007. Zákonem stanovené podíly příměsí byly od počátku nižší než procentuální podíly podle směrnice 30/2003/ES. Česká právní úprava v tomto případě využívá toho, že směrnice 30/2003/ES stanoví pouze orientační cíl bez právních následků v případě jeho nesplnění. Zákon obsahuje ustanovení o možném finančním postihu pro subjekty, jež nesplní svou zákonnou povinnost. Současná právní úprava bude v brzké době reagovat na přijetí směrnice 2009/28/ES, na základě něhož bude novelizován zákon č. 86/2002 Sb. Novelizace zákona chystá implementaci kritérií udržitelnosti do české právní úpravy.[46] K širšímu rozvedení kritérií udržitelnosti a jejich certifikace bude vydán prováděcí zákonný předpis. Druhou významnou změnu pak přináší novela v podobě nového znění § 3b podle jehož odst. 1 bude platit, že *„osoba uvedená v § 3a odst. 1 je povinna snižovat emise skleníkových plynů na jednotku energie obsaženou v pohonné hmotě v úplném životním cyklu pohonné hmoty tak, aby dosáhla, ve srovnání se základní hodnotou produkce emisí skleníkových plynů pro fosilní pohonné hmoty stanovenou prováděcím právním předpisem, snížení o 2 % do 31. prosince 2014, o 4 % do 31. prosince 2017 a o 6 % do 31. prosince 2020“.*

Novelizace zákona č. 86/2002 Sb., by mohla doplnit právní úpravu využití biopaliv v ČR a zajistit tak splnění unijních závazků v této oblasti do roku 2020.

4.5 Výkon státní správy na úseku obnovitelných zdrojů energie

Výkon státní správy na úseku obnovitelných zdrojů energie vykonává Ministerstvo průmyslu a obchodu, Energetický regulační úřad a Státní energetická inspekce. Tito tři vykonavatelé státní správy se přímo podílejí na státní správě v energetických odvětvích.[47] Ve své působnosti se pak opírají především o ustanovení

[46] Kritéria udržitelnosti, jsou minimální hranice úspory emise skleníkových plynů ve srovnání s ekvivalentním fosilním palivem. Jedná se tedy o podmínky pěstování biomasy určené k produkci biopaliv a biokapalin na základě požadavků stanovených legislativou EU Více na WWW: http://www.cappo.cz/alternativni-paliva/zhodnoceni-pouzivani-biopaliv-v-doprave-v-ceske-republice-k-31-5-2010/

[47] Také další orgány státní správy mají vliv v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Ten by ovšem bylo možné označit jako vliv nepřímý, poněvadž nevychází ze zákona č. 180/2005 Sb. a zákona č. 458/2000 Sb. Jedná se např. o zákony v oblasti administrativní a technické, jež výrazně ovlivňují realizaci projektů

zákona č. 458/2000 Sb., a zákona č. 180/2005 Sb., případně souvisejících podzákonných předpisů.

Nejdůležitějším správním orgánem je Ministerstvo průmyslu a obchodu jako *„ústřední správní orgán pro energetiku“* podle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů České republiky. Ministerstvo vypracovává Státní energetickou koncepci, navrhuje některé prováděcí předpisy, uznává záruky původu vydané v jiném členském státě EU a společně s Ministerstvem životního prostředí a Energetickým regulačním úřadem předkládá každý rok Komisi zprávu o plnění unijních cílů pro obnovitelné zdroje energie v ČR.

Energetický regulační úřad je podle zákona č. 458/2000 Sb., správním úřadem pro výkon regulace v energetice, do jeho působnosti pak spadá podle § 17 odst. 2 téhož zákona *„podpora využívání obnovitelných a druhotných zdrojů energie“*. Značná část činnosti Energetického regulačního úřadu se zabývá právními vztahy v souvislosti s licencí pro podnikání v energetických odvětvích. Za nejdůležitější činnosti Energetického regulačního úřadu v oblasti obnovitelných zdrojů lze označit určování výkupních cen a zelených bonusů prostřednictvím cenových rozhodnutí a vypracovávání podzákonných předpisů na základě zákona č. 180/2005 Sb.

Státní energetická inspekce podle § 18 zákona č. 458/2000 Sb., vykonává kontrolu v energetických odvětvích. Působnost Státní energetické inspekce se vztahuje i na oblast upravenou zákonem č. 180/2005 Sb., ovšem s jednou výjimkou, a to kontrolou odvodů a jejich správy podle § 8 tohoto zákona. Působnost Státní energetické inspekce zahrnuje činnost kontrolní, ale také sankční v případě porušení právních předpisů v oblasti energetiky.

Shrnutí

Vstupem České republiky do Evropské unie se stalo unijní právo závazným i na našem území, a to včetně právní úpravy související s obnovitelnými zdroji energie. Od roku 2004 tak začíná nová etapa ve využití obnovitelných zdrojů energie v ČR. Česká právní úprava obsahuje koncepční nástroje v oblasti energetiky a ochrany životního prostředí, které se zabývají obnovitelnými zdroji energie. Koncepční nástroje mají za

---

obnovitelných zdrojů energie a stanoví působnost státních orgánů v této oblasti. Příkladem může být zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

úkol zejména zhodnotit danou oblast a vytyčit vize a cíle pro budoucnost, zároveň ovšem obsahují návrhy konkrétních opatření a nástrojů pro dosažení svých cílů.

Tyto dokumenty tvoří širší rámec, bez kterého by nebylo možné účinně koordinovat legislativu a ostatní státní činnosti ve vymezené oblasti. Význam koncepčních nástrojů v oblasti energetiky je zřejmý z ustanovení § 3 a 4 zákona č. 406/2000 Sb., které upravují Státní energetickou koncepci a Územní energetické koncepce. Z textu zmíněných ustanovení vyplývá provázanost obou nástrojů, ale také aktivní zapojení územně samosprávných celků a soukromoprávních subjektů jako držitelů licence pro podnikání v energetických odvětvích podle zákona č. 458/2000 Sb.

Jestliže koncepční nástroje vytvářejí širší rámec pro využití obnovitelných zdrojů, potom hlavní tíha právní úpravy spočívá na zákonech a podzákonných předpisech. Využití a podporu obnovitelných zdrojů energie lze nalézt ve čtyřech hlavních zákonech a značném množství podzákonných předpisů. Tyto podzákonné předpisy konkretizují mnohdy obecný text zákonů a zpracovávají velmi složitou technickou stránku obnovitelných zdrojů. Ačkoli se také jedná o využívání obnovitelných zdrojů energie, poněkud oddělená od dalších tří významných zákonů zůstává úprava biopaliv v dopravě. Tuto právní úpravu obsahuje zákon č. 86/2002 Sb., Česká právní úprava využití biopaliv v dopravě je účinná od roku 2007. Od počátku byla nastavena tak, že nebylo možno dostát unijních závazků v této oblasti.

Nová unijní směrnice 2009/28/ES vytváří obecnou úpravu obnovitelných zdrojů energie. Obsahuje tedy i ustanovení o užití biopaliv. Dochází tím k nahrazení fragmentárnosti úpravy obnovitelných zdrojů energie, kdy hlavními unijními předpisy v této oblasti byly směrnice 2001/77/ES a 30/2003/ES. V českém právní úpravě by ovšem měla fragmentace pokračovat, poněvadž ustanovení o biopalivech mají být do českého právního řádu implementována novelizací zákona č. 86/2002 Sb.

Jak jsem se již zmínil v předcházejícím textu, pro oblast obnovitelných zdrojů energie jsou významné koncepční nástroje v oblasti energetiky. Tyto nástroje vycházejí z ustanovení zákona č. 406/2002 Sb. V tomto předpise lze nalézt i úpravu specifického nástroje na podporu využití obnovitelných zdrojů energie. Zakotvení Státního programu

na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v zákoně jasně dokazuje význam využití obnovitelných zdrojů energie.

Koncepční nástroje vytvářejí širší rámec energetiky. Pro fungování energetického hospodářství je ovšem potřeba vymezit základní vztahy a podmínky v odvětví. Energetický průmysl lze označit za klíčovou oblast státního hospodářství, a proto musíme stanovit podmínky, které jsou odlišné od obecných podmínek pro podnikání v České republice. Zákon č. 458/2000 Sb., upravuje obecně podnikání v energetice, včetně orgánů státní správy s působností v této oblasti. Subjekty, které mají v úmyslu podnikat v oblasti využívání obnovitelných zdrojů k produkci elektřiny podle zákona č. 180/2005 Sb., musí splňovat náležitosti podle zákona č. 458/2000 Sb.

Cena elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie je vyšší než cena elektřiny z tradičních fosilních zdrojů. Současně vstup do odvětví energetiky obnovitelných zdrojů si žádá značné počáteční investiční náklady. Pro subjekty, které chtějí vyrábět elektřinu z obnovitelných zdrojů energie, je nejdůležitější právní úprava v zákoně č. 180/2005 Sb. Protože díky tomuto předpisu mohou dosáhnout na podporu vztahující se k výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů. Zákon č. 180/2005 Sb., garantuje jistou úroveň podpory po zákonem pevně stanovenou dobu a zároveň ukládá povinnost provozovatelům přenosové a distribuční soustavy na přednostní připojení zařízení k výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů do svých soustav. Významný dopad pro subjekty vyrábějící elektřinu podle tohoto zákona mají cenová rozhodnutí Energetického regulačního úřadu, která každoročně stanoví výši podpory prostřednictvím výkupních cen a zelených bonusů.

5. Systémy podpor obnovitelných zdrojů energie

Systémy podpor lze popsat jako specifické instrumenty energetické politiky, které motivují a přispívají k rozvoji obnovitelných zdrojů energie. Při výběru energetických zdrojů se střetávají dva vzájemně protichůdné názorové a hodnotové směry. Na jedné straně přetrvává snaha zajistit co nejlevnější energii. V takovém případě zůstává i v současné době ekonomicky výhodnější upřednostňovat tradiční fosilní zdroje.[48] Na druhé straně se zdá rozumnější podporovat využívání obnovitelných zdrojů energie z důvodu ochrany životního prostředí a hrozícího vyčerpání fosilních zdrojů. Mezi těmito směry musíme najít kompromis, který zajistí cenově přijatelnou energii pro koncového spotřebitele a současně povede k rozvoji obnovitelných zdrojů energie. Dosažení tohoto cíle mají zajistit systémy podpory. Bez těchto podpůrných instrumentů a jejich kvalitní právní úpravy nebude možné splnit unijní a národní cíle v oblasti obnovitelných zdrojů. Systémy podpory rozvíjí obnovitelné zdroje energie tím, že posilují důvěru subjektů v návratnost jejich investic do energetiky obnovitelných zdrojů. Zařízení a technologie obnovitelných zdrojů zůstávají finančně náročné a bez systémů podpor by byl jejich rozvoj pomalejší a ve větší míře neuskutečnitelný.

V členských zemích Evropské unie funguje několik různých druhů systémů podpor. Dají se rozdělit do dvou hlavních skupin.[49] První můžeme charakterizovat jako investiční podporu ze strany státu[50], jež ulehčuje investorům vstup na energetický trh, případně je stimuluje v podobě daňového zvýhodnění. Jedná se tedy např. o státní dotace, daňové úlevy či dokonce zproštění povinnosti platit daně ze zisku z produkce elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Druhá skupina spočívá ve vytvoření tržního systému, který by zaručil jistou úroveň zisku stanovením povinnosti výkupu energie a minimálních cen či bonusů k jednotce elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Právě

[48] Výjimkou je již nyní například cena elektřiny produkované z fotovoltaických elektráren v jižní Itálii, která je levnější než elektřina vyráběná v tepelných elektrárnách.

[49] Je třeba si uvědomit, že v mnoha zemích jsou stanoveny různé variace systému podpor, kdy jako základní je nastaven systém z druhé skupiny, doplňovaný určitou investiční podporou ze strany státu.

[50] Ačkoli by se mohl jevit systém podpor ze strany státu jako vhodný, jedná se v praxi o velice diskutabilní a problémový nástroj, poněvadž se na podporu ze strany státu vztahuje ustanovení článku 107 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie podle kterého*: „podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné s vnitřním trhem, nestanoví-li Smlouvy jinak.“* Více informací v publikaci Frass-Ehrfeld, C.: Renewable Energy Sources: A Chance to Combat Climate Change, Kluwer Law International, 2009 str. 141 a násl.

systémy podpory z této druhé skupiny jsou v EU více rozšířené, a zdají se být i efektivnější z hlediska rozvoje obnovitelných zdrojů. Vymezení konkrétních opatření na podporu obnovitelných zdrojů zůstává na rozhodnutí jednotlivých členských zemí. V Evropské unii převážil názor, že harmonizace právní úpravy v této oblasti není pro rozmanitost jednotlivých právních řádů vhodná. Směrnice 2001/77/ES pouze stanovila v článku 4 odst. 2 písm. a) až e) předpoklady, které by měl rámec programu podpory splňovat a v odst. 1 téhož článku pak ukládá povinnost Komisi vyhodnotit různé přímé či nepřímé systémy podpor užívané v členských zemích. Toto hodnocení pak bylo zpracováno a publikováno Komisí ve zprávě COM/2005/0627.[51] Zpráva měla vliv na připravovanou směrnici 2009/28/ES a odpovídala na dosud nejasné otázky, zejména pak zda by mělo dojít k harmonizaci systému podpor na unijní úrovni. Tento krok by se zdál logický a mohl by značně přispět k dalšímu rozvoji v oblasti energetiky tím, že by odstranil nejasnosti a překážky při vstupu do odvětví a pomohl by účinněji využívat individuální podmínky pro rozvoj příhodných druhů obnovitelných zdrojů energie. Poněvadž energetický trh nebyl v roce 2005 dostatečně integrován na unijní úrovni, sdělení Komise doporučuje ubírat se cestou mezinárodní spolupráce, resp. spolupráce mezi členskými zeměmi. Právní úprava obsažená ve směrnici 2009/28/ES rozvíjí tuto myšlenku v tzv. kooperačních mechanizmech. Směrnice 2009/28/ES nově definuje v článku 2 písm. k) režimy podpory *„jako jakýkoli nástroj, režim či mechanismus uplatňovaný členským státem či skupinou členských států, který podporuje užívání energie z obnovitelných zdrojů snížením nákladů na výrobu této energie, zvýšením ceny, za kterou ji lze prodat, nebo zvýšením množství takto prodané energie prostřednictvím povinnosti využívat energii z obnovitelných zdrojů nebo jinak. To zahrnuje mimo jiné investiční pomoc, osvobození od daně nebo snížení daně, vrácení daně, režimy podpory pro povinnost využívat energii z obnovitelných zdrojů, včetně režimů používajících zelené certifikáty, a režimy přímé cenové podpory, včetně tarifů výkupních cen a plateb prémií.“* V písm. m) stejného článku se pak definuje povinnost *„využívat energii z obnovitelných zdrojů jako vnitrostátní režim podpory, který požaduje po výrobcích energie, aby zahrnuli určitou část energie z obnovitelných zdrojů do své výroby, po dodavatelích energie, aby zahrnuli určitou část energie z obnovitelných zdrojů do*

[51] Communication from the Commission - The support of electricity from renewable energy sources publikovaném jako COM/2005/0627 a dostupném na WWW: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0627:FIN:CS:HTML

své dodávky, nebo po spotřebitelích energie, aby zahrnuli určitou část energie z obnovitelných zdrojů do své spotřeby. Zahrnuty jsou i režimy, v jejichž rámci mohou být tyto požadavky splněny používáním zelených certifikát.“

5.1 Nástroje na podporu využívání energie z obnovitelných zdrojů v České republice

Podporu využívání obnovitelných zdrojů energie má zajistit několik druhů nástrojů, které spolu vzájemně souvisí a vytvářejí složitý komplex vztahů. Jedná se o legislativní, ekonomické, administrativní, vzdělávací, informační a výzkumné nástroje.

Legislativní nástroje vytvářejí právní rámec pro uplatnění ostatních nástrojů. Regulují odvětví energetiky obnovitelných zdrojů a vymezují právní vztahy a nástroje na podporu tohoto odvětví. Legislativní nástroje vychází ze Státní energetické koncepce upravené v zákoně č. 406/2000 Sb. Nejdůležitějším zákonem upravujícím podporu elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie je zákon č. 180/2005 Sb.

Ekonomické nástroje mají za cíl podpořit investice do obnovitelných zdrojů. Využít jich mohou podnikatelské i nepodnikatelské subjekty. V současné době se jedná především o různé programy finančních podpor. Za nejvýznamnější nástroj lze považovat Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie, zkráceně nazývaný v médiích Program EFEKT. Význam programu je patrný již z jeho ukotvení v zákoně č. 406/2000 Sb. Tento program vznikl v roce 1999, tedy před vstupem do EU, a má za úkol plnit vize Státní energetické koncepce a cíle v boji proti klimatickým změnám. Jeho vedením je pověřeno Ministerstvo průmyslu a obchodu. Program si klade za cíl ovlivnění úspor energie a využití obnovitelných a druhotných zdrojů energie. Program se zaměřuje především na osvětovou a informační činnost, investiční akce menšího rozsahu a na pilotní projekty. Rozpočet programu v posledních dvou letech klesá, ačkoli počet žadatelů stoupá.[52] Jestliže se Program EFEKT obrací na široké spektrum potenciálních žadatelů, pak Operační program Podnikání a inovace EKO-ENERGIE se zaměřuje na využití zejména malými a středními podnikateli.

[52] Aktuální znění programu EFEKT 2011 je dostupné na WWW: http://www.mpo.cz/dokument80962.html Více informací o programu EFEKT je WWW: http://www.mpo-efekt.cz/cz/programy-podpory/24918

Směřuje k vyššímu využití obnovitelných zdrojů energie, druhotných zdrojů energie a také snižování energetické náročnosti při výrobě, přenosu a spotřebě energie. Tento program spravuje Ministerstvo průmyslu a obchodu, ovšem zprostředkovává ho agentura CZECHINVEST. Současný Operační program Podnikání a inovace EKO-ENERGIE je vyhlášen na období 2007-2013.[53] Existují i operační programy zaměřené na obnovitelné zdroje jako prostředku k ochraně a zlepšení životního prostředí. Operační program Životní prostředí, v gesci Státního fondu životního prostředí, se zabývá oblastí obnovitelných zdrojů energie v kontextu ochrany životního prostředí, a to především v prioritní ose 2 a 3 současného znění dokumentu vyhlášeného na období 2007-2013.[54] Program Zelená úsporám lze považovat za unikátní počtem 64 tisíc dosud schválených žádostí za zhruba 16 miliard Kč. Program má i další specifické vlastnosti, kterými se odlišuje od jiných operačních programů na podporu obnovitelných zdrojů. Prostředky pro tento program pocházejí z prodeje emisních povolenek skleníkových plynů a nikoli ze státního rozpočtu nebo dotací ze strukturálních fondů Evropské unie. Podpora směřuje do oblasti úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných budovách. Program se zaměřuje na trvale obývané stavby, proto se nevztahuje například na rekreační stavby. Program potrvá do 31. prosince 2012. Přesto byl z důvodu obrovského zájmu o tyto dotace v říjnu 2010 vyhlášen stop-stav přijímání nových žádostí. Důvodem bylo jednak příliš velké množství žádostí, ale také potřeba získat další prostředky prodejem emisních povolenek. Program Zelená úsporám podrobně upravuje směrnice Ministerstva životního prostředí č. 9/2009.[55] Program Inteligentní energie pro Evropu[56] umožňuje českým subjektům čerpat prostředky na podporu obnovitelných zdrojů i ze strukturálních fondů Evropské unie. Program mohou využít právnické osoby ze soukromého i veřejného sektoru. Jeho cílem je obecná podpora trvale udržitelné výroby a spotřeby energie, přispívat k dosažení obecných cílů bezpečnosti dodávek energie, konkurenceschopnosti a ochrany životního prostředí. Program byl vyhlášen na období 2007-2013 v gesci Evropské komise pod správou zvláštní agentury k tomuto účelu vytvořené[57], na české úrovni potom zastoupené

[53] Více informací o tomto programu lze nalézt na WWW: http://www.czechinvest.org/eko-energie
[54] Celé znění programu je dostupné na WWW: http://www.opzp.cz/soubor-ke-stazeni/9/2714-PD%20OPZP_technicka_aktualizace_prosinec%202009.pdf
[55] Více informací o tomto programu lze nalézt na WWW: http://www.zelenausporam.cz
[56] Anglicky Intelligent Energy Europe Programme.
[57] Anglicky Executive Agency for Competiviness and Innovation.

Ministerstvem průmyslu a obchodu.[58] Prostředky v programu nepocházejí pouze ze strukturálních fondů EU a pro úspěšné schválení žádosti je nutné, aby část prostředků byla přidělena i v podobě dotace z členské země.

Administrativní nástroje zpracovávají nezbytnou technickou problematiku související s obnovitelnými zdroji energie.

Vzdělávací a informační nástroje mají za úkol seznámit širokou veřejnost s významem obnovitelných zdrojů energie a potřebou jejich podpory. Tyto nástroje nesmějí být opomíjeny, protože podpora obnovitelných zdrojů významně zatěžuje nejen státní rozpočet ve formě dotací, ale také koncového odběratele jako součást ceny elektřiny. Zvláště v poslední době je nutné obhajovat význam podpory obnovitelných zdrojů, protože široká veřejnost negativně reaguje na zvyšování cen elektrické energie v souvislosti s růstem nákladů na jejich podporu. Vzdělávací a informační nástroje zajišťují pro širokou veřejnost zejména Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Výzkum a vývoj v oblasti životního prostředí podporuje Ministerstvo životního prostředí ve formě institucionální podpory výzkumných záměrů a podpory konkrétních projektů. Cílem výzkumu a vývoje je ochrana životního prostředí v kontextu udržitelného využívání přírodních zdrojů na území České republiky. Podpora výzkumu a vývoje vychází z akčního programu Evropské unie pro životní prostředí.[59]

5.2 Podpora výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie v České republice

Český právní řád upravuje podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v zákoně č. 180/2005 Sb., a dále zejména na jeho základě vypracovanými vyhláškami Energetického regulačního úřadu č. 475/2005 Sb., a č. 140/2009 Sb., kterými se provádějí některá ustanovení zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie. V hlavě II. můžeme nalézt upraveny základní právní vztahy vymezující práva a povinnosti subjektů na trhu s elektřinou vyrobenou z obnovitelných zdrojů energie. Jedná se zejména o podmínky pro získání podpory, jednotlivé druhy podpor a určování

[58] Více informací o tomto programu lze nalézt na WWW: http://ec.europa.eu/energy/intelligent/
[59] Jedná se o 6. Akční program Evropského společenství pro životní prostředí „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba“.

výše cen elektřiny z obnovitelných zdrojů. Tato úprava platí od roku 2005. Před rokem 2005 existovala podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů pouze na základě podzákonného předpisu. Tímto předpisem bylo cenové rozhodnutí Energetického regulačního úřadu z roku 2002. Jestliže se v roce 2002 cenové rozhodnutí vztahovalo pouze na několik druhů zařízení obnovitelných zdrojů energie, tj. malé vodní elektrárny, zařízení na spalování biomasy, zařízení na využití bioplynu, větrné elektrárny, sluneční elektrárny a zařízení na využití geotermální energie, pak cenové rozhodnutí Energetického regulačního úřadu č. 2/2010 již zavádí kategorie a podkategorie jednotlivých druhů obnovitelných zdrojů energie v počtu několika desítek. Nárůst počtu podporovaných druhů obnovitelných zdrojů energie dokazuje kvalitativní i kvantitativní změny v oblasti podpory po roce 2005, které jsou důsledkem komplexní úpravy provedené zákonem č. 180/2005 Sb., a celkovým rozvojem v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Zásadním právním aktem a stimulem pro oblast výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů je již zmíněný zákon č. 180/2005 Sb., který zavedl tolik potřebný systém podpor a vytvořil pro podnikatele stabilní investiční prostředí.

V členských zemích EU existuje mnoho variant systémů podpor. V České republice byla zvolena kombinace výkupních cen a zelených bonusů. Výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů má na výběr, který druh podpory mu bude nejlépe vyhovovat a rozhodne se pro něj s tím, že může toto rozhodnutí změnit, a to vždy k 1. lednu následujícího roku. Zákon umožňuje vybrat si zásadně pouze jednu variantu podpory. Zvolená varianta režimů podpory se zdá být účinná, praktická a ponechává prostor pro tržní rozhodování podnikatelských subjektů. Podobný systém podpor tamní zákonodárci zvolili například i ve španělské právní úpravě podpory obnovitelných zdrojů energie. Společné pro oba druhy podpory je, že výrobce elektřiny vyplácejí provozovatelé přenosové nebo regionálních distribučních soustav podle toho, kde jsou připojeni. Výše podpor se liší podle použité technologie a druhu obnovitelného zdroje. K uplatnění tohoto systému v praxi musí být určeny základní technicko ekonomické parametry jednotlivých druhů obnovitelných zdrojů, což provádí vyhláška č. 475/2005 Sb. Vyhláška parametry vypočítává jako investiční náklady vztažené k jednotce instalovaného výkonu. Výše podpor tak zohledňuje jednak aktuální nutné investiční náklady, ale také nutnost vytvářet zisk výrobci elektřiny z obnovitelných zdrojů. Při těchto výpočtech se vychází i z celkové životnosti zařízení a jejich

jednotlivých komponent, přičemž v praxi se jedná o období 20 až 30 let. Nejdelší životnost vykazují malé vodní elektrárny. V právní úpravě tedy máme dvě různá časová rozmezí vztahující se k využití zařízení vyrábějící elektřinu z obnovitelných zdrojů. Jedná se o patnáctiletou dobu návratnosti investic podle § 6 odst. 1 písm. a) bod 1 a 2, a potom o dobu garance trvání podpory výrobny podle § 2 odst. 8 vyhlášky č. 140/2009 Sb., podle životnosti výrobny uvedené v příloze 3 vyhlášky č. 475/2005 Sb. Období dle zákona je tedy určující pro návratnost investice, zatímco vymezení doby podle vyhlášek se vztahuje k ekonomické využitelnosti výroben. Provozovatelé energetických soustav mají zákonnou povinnost připojit výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů do sítě a uzavřít s ním smlouvu o dodávce, pokud o to požádá a splňuje zákonné podmínky. Zprostit se této zákonné povinnosti k připojení může provozovatel soustavy pouze za předpokladu prokazatelného nedostatku kapacity nebo při ohrožení spolehlivého provozu soustavy. Rozhodujícím hlediskem pro výši podpory je datum uvedení zařízení obnovitelných zdrojů energie do provozu. Výši podpory pro nově zřízené výrobny pak stanoví ve svém cenovém rozhodnutí Energetický regulační úřad s tím, že rozdíl mezi podporami během dvou po sobě jdoucích let nesmí být více než 5 %.[60] Pro producenty, jejichž výrobny již byly zprovozněny, se následně počítá s navyšováním výkupních cen v rozmezí 2 - 4 % ročně podle vývoje růstu indexu cen průmyslových výrobců. [61]

[60] Na toto úskalí právní úpravy bylo upozorněno již v publikaci viz Kloz, M. a kolektiv: Využívání obnovitelných zdrojů energie. Linde. Praha, 2007, str. 70 a násl. Tímto poněkud rigidním ustanovením došlo fakticky k situaci, kdy přes zřejmou snahu vytvořit maximálně stabilní podnikatelské podmínky byla legislativně ignorována možnost na strmější pokles investičních nákladů.

[61] To ovšem neplatí pro výrobny spalující biomasu a bioplyn. Výrobny využívající bioplyn a spalující biomasu mají specifický charakter, poněvadž pro jejich účely jsou rozhodující provozní a nikoli investiční náklady jako u jiných zařízení obnovitelných zdrojů energie.

5.2.1 Systém podpor prostřednictvím výkupních cen

Pokud si výrobce elektrické energie z obnovitelných zdrojů zvolí tuto formu podpory, zajistí si tak stabilní podmínky, jež mu zaručí odkup veškeré jeho vyrobené elektřiny a díky tomu i návratnost vložené investice bez rizika, resp. potřeby zajistit si odběratele v podobě obchodníka s energií či koncového odběratele na volném trhu.

5.2.2 Systém podpor prostřednictvím zelených bonusů

Volbou tohoto systému podpory se výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů rozhodne pro maximalizaci možného zisku, ovšem s určitou nejistotou, že nemusí dojít k odbytu veškeré jím vyrobené elektřiny. Tato alternativa přináší tržní prvek do podnikání s elektřinou z obnovitelných zdrojů, poněvadž zůstává na výrobci, aby si vlastní aktivitou zajistil koncového odběratele. Zelený bonus je rozdíl mezi tržní cenou elektřiny a výkupní cenou stanovenou Energetickým regulačním úřadem. Výše zeleného bonusu je v poměru k výkupním cenám zvýhodněna, protože přináší podnikateli riziko, které ho v případě systému podpor prostřednictvím výkupních cen neohrožuje. Zelený bonus zůstává jedinou možnou formou podpory při současné produkci elektřiny z obnovitelného a neobnovitelného zdroje. Výrobce elektřiny může požadovat vyplacení zeleného bonusu po provozovateli distribuční nebo přenosové soustavy, na jehož území se zařízení nachází, a to i v případě, kdy elektřinu nedodává jinému odběrateli, nýbrž ji sám spotřebovává. Potom ovšem musí uplatnit podporu prostřednictvím zelených bonusů na veškerou jím vyprodukovanou elektřinu. Neexistuje možnost uplatnit současně oba systémy podpory, a to výslovně podle § 4 odst. 3 zákona č. 180/2005 Sb.

5.3 Vývoj a podpora fotovoltaiky v České republice

Fotovoltaika je metoda přímé přeměny sluneční energie na elektřinu.[62] Sluneční energie patří mezi obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie. Proto se fotovoltaika řadí mezi způsoby jak využívat obnovitelné zdroje energie k produkci elektrické energie. Jestliže je fotovoltaická výrobna elektřiny umístěna na území České republiky, připojena do elektrizační soustavy ČR a splňuje další náležitosti podle zákona č. 180/2005 Sb., získává nárok na podporu podle tohoto zákona. Téma fotovoltaiky

[62] Definice podle WWW: http://www.thefreedictionary.com/photovoltaic

se stalo v České republice po roce 2009 velmi aktuálním. Právní úprava, která dostatečně rychle nereagovala na faktické změny v této oblasti, zapříčinila stav vynucující si v roce 2010 kontroverzní novelizace zákona č. 180/2005 Sb. Tyto změny v současné době vyvolávají riziko žalob proti České republice v arbitrážních řízeních a brzdí vývoj fotovoltaiky do budoucna.

5.3.1 Vývoj fotovoltaiky v České republice

Výroba elektřiny ze slunečního záření byla v České republice podporována již před účinností zákona č. 180/2005 Sb. Přesto k hlavnímu rozvoji tohoto odvětví dochází až po roce 2005. Během prací na připravovaném zákoně se nepočítalo s masovým rozšířením fotovoltaiky v dohledné době. Důvodem toho byla tehdejší vysoká cena fotovoltaických technologií a přirozených podmínek na území České republiky.[63] Z této premisy vycházela i právní úprava zákona č. 180/2005 Sb., včetně ustanovení o maximálním meziročním poklesu výkupních cen o 5 %. Toto ustanovení nelze označit jako mylné v době schvalování zákona č. 180/2005 Sb. Inspirace byla čerpána z německé právní úpravy a vycházelo se z předpokladu využití fotovoltaiky na střechách domů a nikoli v podobě velkých instalací umístěných na zemi.

V letech 2008 a 2009 se podstatně změnily faktické podmínky pro podnikání ve fotovoltaice. Došlo k výraznému pohybu v kurzu koruny, ale zejména se snížily pořizovací náklady na solární panely díky prudkému zvýšení produkce solárního křemíku v Číně. Jestliže německá právní úprava na podporu obnovitelných zdrojů energie reagovala na tyto změny již v roce 2008, v České republice chyběla dostatečná politická vůle k podobnému kroku. Proto příčinu tzv. solární nebo fotovoltaické krize není možné hledat v původním znění zákona č. 180/2005 Sb., ale v neschopnosti účinně novelizovat tento zákon a přizpůsobit se novým podmínkám na trhu. Novelizace zákona č. 180/2005 Sb., z roku 2010 nejsou dobrým řešením situace ve fotovoltaice a v konečném důsledku poškodí toto energetické odvětví. Krátkodobě se podařilo zamezit skokovému zvýšení cen elektřiny pro koncového odběratele, ale hrozící finanční následky z arbitrážních řízení proti České republice mohou být obrovské. V současné chvíli panuje od počátku roku 2011 stop-stav na připojování nových solárních a větrných elektráren do elektrizační sítě z důvodu možného ohrožení stability

[63] Česká republika se řadí z hlediska dopadajícího slunečního záření mezi evropský průměr.

sítě. Tento krok vyhlášený majitelem licence na provoz přenosové sítě společností ČEPS, a.s. je kritizován ze strany podnikatelských subjektů.

5.3.2 Podpora fotovoltaiky v České republice

Výrobci elektřiny ze slunečního záření, kteří splňují podmínky podle zákona č. 180/2005 Sb., mají nárok na podporu prostřednictvím výkupních cen nebo zelených bonusů. Výše podpor vypočítává a zveřejňuje Energetický regulační úřad. Podporu lze popsat jako rozdíl mezi tržní cenou elektřiny a náklady na elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů energie, a to včetně přiměřeného zisku. Podporu upravuje zákon č. 180/2005 Sb., a podzákonné předpisy Energetického regulačního úřadu. Výše podpor elektřiny ze slunečního záření byla až do roku 2011 v ČR suverénně nejvyšší z celé EU. Tento údaj ovšem není možné izolovat a musíme na něj pohlížet v kontextu dalších informací. Výnosnost malých i velkých instalací fotovoltaiky se pohybuje, i přes zmíněné nejvyšší podpory v EU, na unijním průměru, protože ČR je pouze průměrná z hlediska množství dopadajícího slunečního záření. Dalším specifikem české právní úpravy byla nedostatečná diferenciace podpory malých a velkých instalací. K prvnímu rozdělení instalací podle výkonu došlo až v roce 2007. Výše podpor ovšem v následujících letech dostatečně nereflektovala rozdíl mezi velkými a malými instalacemi. Energetický regulační úřad mohl významně přispět k zabránění pozdější fotovoltaické krize tím, že by ve svých cenových rozhodnutích pro roky 2008, 2009 a 2010 vzal více v úvahu rozdíly mezi instalacemi.

V roce 2009 začaly podstatně klesat náklady na fotovoltaická zařízení, ovšem legislativa tento vývoj dostatečně nereflektovala. Tento vývoj přilákal do České republiky velké množství investorů ze zahraničí. Značnou výhodu měli především podnikatelé z Německa, kteří za sebou měli zkušenosti z německého trhu a mnohem výhodnější úvěrové podmínky oproti českým finančním institucím. Ve snaze zabránit skokovému nárůstu cen elektřiny z důvodu prudce se zvyšující kapacity fotovoltaických instalací, byly v roce 2010 postupně schváleny tři novelizace zákona č. 180/2005 Sb. Zákon č. 137/2010 Sb., umožňuje Energetickému regulačnímu úřadu mimořádně snížit výkupní cenu elektřiny pro tu kategorii obnovitelných zdrojů, kde by návratnost investice klesla pod 11 let. Následující novelizace zákonem č. 330/2010 Sb., ruší od března 2011 podporu pro veškeré instalace na zemi. Po tomto datu platí podpora

pouze pro elektřinu z instalací do 30 kWp, které jsou umístěny na střešní konstrukci nebo na obvodové zdi jedné budovy spojené se zemí pevným základem a evidované v katastru nemovitostí. Zmíněné dva zákony upravily stav ve fotovoltaice do budoucna. Aby bylo možné ovlivnit výnosy fotovoltaických instalací, na které se nevztahovaly předchozí dvě novelizace, zákon č. 402/2010 Sb., zavedl změnu financování podpory a kontroverzní odvod z elektřiny vyrobené ze slunečního záření. Elektřina vyrobená ze slunečního záření v období od 1. ledna 2011 do 31. prosince 2013 v zařízení uvedeném do provozu v období od 1. ledna 2009 do 31. prosince 2010, tak podléhá odvodu ve výši 26 % z výkupní ceny a 28 % ze zeleného bonusu. Tato novela zákona přinesla i změny v zákoně č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Novela zvyšuje odvod za zábor zemědělské půdy spolu se změnou způsobu jeho výpočtu. Cena zemědělské půdy dotčená odnětím musí být vynásobena ekologickou vahou ovlivnění příslušného faktoru životního prostředí a dále koeficientem třídy ochrany zemědělského půdního fondu. Změna v zákoně o ochraně zemědělského půdního fondu značně navýšila náklady na stavbu fotovoltaických instalací. Ustanovení o odvodu je retroaktivní a vážně oslabuje důvěru investorů v princip právní jistoty v České republice. Novelizace zákona č. 180/2005 Sb., z roku 2010 fakticky zastavily rozvoj fotovoltaiky v České republice. Oblast fotovoltaiky, potažmo rozvoj obnovitelných zdrojů, negativně ovlivnila v roce 2010 také novelizace zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, která ruší osvobození od daně z příjmu v roce uvedení do provozu a v následujících 5 letech pro výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů.

Shrnutí

Systémy podpor lze označit za instrumenty energetické politiky. Zaměřují se na rozvoj využívání obnovitelných zdrojů energie. Z hlediska ceny nemohou obnovitelné zdroje, až na několik výjimek, konkurovat fosilním zdrojům. Systémy podpor mají tuto překážku odstranit a motivovat subjekty k investicím v oblasti energetiky obnovitelných zdrojů. Na unijní úrovni nejsou systémy podpor harmonizovány, zůstává na každém členském státě, které nástroje a opatření si zvolí k rozvoji obnovitelných zdrojů. V České republice je podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů zprostředkována legislativními, ekonomickými, administrativními, vzdělávacími, informačními a výzkumnými nástroji. Legislativní nástroje právně upravují oblast obnovitelných zdrojů a vytvářejí právní rámec pro

uplatnění ostatních nástrojů. Faktická podpora spočívá na ekonomických nástrojích, které umožňují subjektům dosáhnout na dotace určené k rozvoji obnovitelných zdrojů. V České republice se nabízí zájemcům poměrně mnoho ekonomických nástrojů. Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie a Program Zelená úsporám lze označit za nejvýznamnější. Programy mohou využít různé druhy subjektů a nabízejí široké možnosti pro získání prostředků. Negativním jevem v souvislosti s ekonomickými nástroji zůstává značná administrativní náročnost vypracování a zpracování žádostí, která často komplikuje čerpání prostředků na rozvoj obnovitelných zdrojů.

Česká právní úprava podpory výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů podle zákona č. 180/2005 Sb., vychází z výběru mezi výkupními cenami a zelenými bonusy. Výběr spočívá ve většině případů na výrobci elektřiny. Podpora prostřednictvím výkupních cen nabízí jistotu výkupu, zatímco podpora prostřednictvím zeleného bonusu umožňuje vyšší zisk za předpokladu zajištění si odběratele elektřiny podnikatelem. V průběhu roku 2010 došlo ke třem novelizacím zákona č. 180/2005 Sb. Změny v zákoně si vynutily prudký nárůst kapacity fotovoltaických instalací v České republice a riziko značného zvýšení cen elektřiny pro koncové odběratele. Původní právní úprava nepočítala s významným využitím slunečního záření k výrobě elektřiny. Proto byly již od počátku výkupní ceny nastaveny jako nejvyšší v Evropské unii. V kombinaci s ustanovením zákona, které znemožňuje pokles výkupních cen ve dvou po sobě jdoucích letech o více než 5 %, tak bylo vytvořeno právní prostředí pro budoucí krizi v solární energetice. Čeští zákonodárci nezareagovali včas na výraznou změnu investičních podmínek ve fotovoltaice, ke které došlo v letech 2008 a 2009. Novelizace zákona č. 180/2005 Sb., z roku 2010 zabránily skokovému zdražení ceny elektřiny pro koncového odběratele, ale zároveň vyvolaly riziko arbitrážních řízení proti České republice a poškodily významně rozvoj fotovoltaiky do budoucna.

6. Obnovitelné zdroje energie a životní prostředí

Životní prostředí a obnovitelné zdroje energie spolu neoddělitelně souvisí. Využívání obnovitelných zdrojů lze považovat za prostředek, jak snížit dopady energetické spotřeby, protože umožňují do jisté míry nahradit energetické zdroje v podobě fosilních paliv, jejichž zpracování, přeprava a užívání mají značně negativní dopad na stav životního prostředí.[64] Mnohé koncepční nástroje na unijní i české národní úrovni pak zdůrazňují obnovitelné zdroje energie jako nástroj k ochraně životního prostředí. Vyspělé země se v současné podobě nemohou obejít bez energetických zdrojů pro uspokojení svých energetických nároků. Bohužel tento fakt vyvolává tlak na životní prostředí, poněvadž energetické hospodářství a doprava jsou, díky své přetrvávající vazbě na fosilní zdroje, největšími znečišťovateli životního prostředí. Rozvojem a podporou obnovitelných zdrojů je tedy možné přispět k ochraně životního prostředí.[65]

Úplné nahrazení fosilních paliv v energetickém hospodářství není za současných vědeckých znalostí možné. Musíme směřovat nejen k využití obnovitelných zdrojů energie jako zdrojů příznivějších z hlediska ochrany přírody, ale také se pokusit zpomalit, resp. zastavit a snížit energetickou spotřebu. Tohoto cíle můžeme dosáhnout podporou energetické účinnosti a úspory. Kombinace energetických úspor a využití obnovitelných zdrojů se nabízí jako optimální cesta pro zajištění energetické bezpečnosti, trvale udržitelného rozvoje a zdravého životního prostředí. Využívání obnovitelných zdrojů energie patří mezi lidské činnosti a musí tak vždy, přímo či nepřímo, vyvolávat určité reakce ve svém okolí. Tato oblast zůstává i nadále poměrně právně nejasná a její právní úprava fragmentární. V českém právním řádu se jedná zejména o problematiku umisťování slunečních a větrných zařízení k produkci elektrické energie.

[64] Získávání fosilních zdrojů má velmi často extrémně negativní dopad na okolní krajinu a blízké životní prostředí. Těžba uhlí, povrchová i důlní, s sebou přináší krátkodobá i dlouhodobá rizika pro daný region. Těžba ropy a její přeprava pak mohou mít katastrofické dopady dokonce na globální úrovni, jako tomu bylo v nedávném případě masivního úniku ropy z těžebních zařízení v Mexickém zálivu.

[65] Toto samozřejmě neplatí bezpodmínečně. Již delší dobu trvá ostrá diskuze se stále nejednoznačným výsledkem ohledně využití biopaliv jako náhrady fosilních paliv v dopravě.

6.1 Umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren

Na proces umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren lze pohlížet ze dvou úhlů, z hlediska stavebního řízení, a pak z hlediska souladu s ochranou životního prostředí. Pro téma obnovitelných zdrojů energie je zásadní, že v rámci zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, neexistuje samostatná úprava vztahující se na stavby zařízení obnovitelných zdrojů. Zmíněná zařízení nespadají do kategorie veřejné infrastruktury podle § 2 písm. k), a to přestože například v bodu 2 nacházíme zařazeno energetické vedení jako veřejnou technickou infrastrukturu. Tento fakt lze označit za poměrně negativní, poněvadž aplikací obecných předpisů stavebního řízení často dochází ke komplikacím v procesu schvalování staveb zařízení obnovitelných zdrojů a nenaplňuje se tak myšlenka snazšího budování zařízení obnovitelných zdrojů energie podle unijního práva a českých koncepčních nástrojů.[66]

Projekty větrných, slunečních a vodních elektráren musí splňovat předpoklady podle zákona č. 183/2006 Sb. Současně musí odpovídat i územně plánovací dokumentaci a územním energetickým koncepcím podle zákona č. 406/2000 Sb. Pro podporu obnovitelných zdrojů energie by bylo vhodné přijmout ve stavebním řízení právní úpravu, jež by zaváděla speciální režim ve vztahu k výše zmíněným projektům zařízení obnovitelných zdrojů. Umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren je upraveno v souvislosti s ochranou životního prostředí zejména v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a v zákoně č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů. Zákon č. 114/1992 Sb., v § 12 odst. 2 stanoví povinnost nezbytného souhlasu orgánu ochrany přírody s umisťováním a povolováním staveb obdobně jako jiných činností, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, přičemž v odst. 1 tohoto paragrafu přibližuje krajinný ráz jako zejména přírodní, kulturní a historickou charakteristiku určitého místa či oblasti. Nejedná se ovšem o úplnou vyčerpávající definici. Podle § 12 odst. 1 tedy: *„zásahy do krajinného rázu, zejména umisťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.“* Toto znění lze hodnotit jako značně právně neurčité a jeho interpretaci

[66] Směrnice 2009/28/ES obsahuje tuto myšlenku v Článku 13.

za náročnou. Ochrana krajinného rázu není pouze vizuální kategorií. Krajinný ráz zahrnuje celý význam místa i jeho jednotlivé znaky. Je tedy možné, aby přírodovědná hodnota byla převážena kulturními a historickými hodnotami.[67] Souhlas orgánu ochrany přírody při umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren je zcela na místě, poněvadž zejména větrné elektrárny se značnou výškou, případně vyšším počtem sloupů, mohou narušit krajinný ráz a svojí vertikální dominancí negativně ovlivnit krajinu. Musíme střízlivě srovnat umísťování větrných elektráren v ČR na vrcholcích kopců či pohoří a například v Německu, kde se většinou nacházejí na plochých prostorách při pobřeží anebo dokonce v moři. Ve stejnou chvíli by bylo nepraktické zcela opomenout potenciál větrné energie v ČR a nevyužít ho, pokud není v rozporu s ustanoveními zákona č. 114/1992 Sb.[68] Větrné a vodní elektrárny, které jsou projektovány s jistými zákonem stanovenými parametry, pak podléhají hodnocení z hlediska vlivu na životní prostředí.[69] Konkrétně se jedná o větrné elektrárny s celkovým instalovaným výkonem vyšším než 500 kWe nebo s výškou stojanu přesahujícího 35 m, a o vodní elektrárny s celkovým instalovaným výkonem výrobny od 10 MWe do 50 MWe podle přílohy č. 1 zákona č. 100/2001 Sb.

Proces posuzování vlivu na životní prostředí zakotvuje výše zmíněný zákon č. 100/2001 Sb. Cílem tohoto procesu je studie, jež má doporučující charakter a hodnotí projekt zařízení obnovitelných zdrojů energie podle jejího výsledného vlivu na životní prostředí. Výsledné hodnocení stanoví, zda lze považovat za vhodné projekt realizovat, resp. za jakých podmínek je realizace přípustná.

Určitý vliv na umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren mají metodické dokumenty vypracované Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem životního prostředí. Tyto materiály obsahují pokyny pro správní orgány, jak nahlížet na zmíněné projekty zařízení obnovitelných zdrojů a současně dávají investorům možnost reálně zhodnotit náročnost, podmínky a možnost realizace jejich projektů. Metodiky nejsou právně závazné, ale ulehčují potenciálním podnikatelům

67 Vorel, I. a Kupka, J. Metoda posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. EIA, IPPC, SEA, 2009, č. 2, s. 9.

68 Více informací v publikaci Cetkovský, S. a kol.: Větrná energie v České republice, Brno, Ústav geoniky AV ČR, 2010, str. 73 a násl.

69 Posuzování vlivu na životní prostředí neboli anglicky Environmental Impact Assessement, tzv. EIA.

rozhodování.[70] Metodiky mají svůj význam, ovšem z hlediska právní jistoty by bylo příhodné nahradit je závaznou právní úpravou. Protože se jedná o složitou technickou problematiku, vhodná právní úprava by mohla být provedena podzákonným předpisem. Pokud by daný podzákonný předpis byl proveden na základě specifického ustanovení o zařízeních na využití obnovitelných zdrojů energie v zákoně č. 183/2006 Sb., výrazně by to přispělo k právní jistotě investorů a podpořilo rozvoj obnovitelných zdrojů. Současně by podobná úprava mohla napomoci předejít soudním sporům mezi investory a kraji.

6.1.1 Závěry judikatury v souvislosti s umísťováním větrných elektráren

Případy zabývající se umísťováním větrných elektráren jsou stále častěji projednávány a rozhodovány českými soudy. Důvody narůstajícího počtu kauz s obdobnou tematikou nalézáme dva. Trvající podpora obnovitelných zdrojů energie zvyšuje atraktivitu tohoto energetického odvětví pro podnikatele, což vede k nárůstu počtu projektů větrných elektráren. Současně v mnoha případech panuje negativní přístup místních samospráv k budování větrných elektráren na jejich území. Podobně i mnozí obyvatelé obcí, kde mají být budována zařízení, nesouhlasí s jejich stavbou. Negativní postoj se pak často může projevit v nástrojích územně plánovací dokumentace. K tomuto skutkovému důvodu se přidává důvod právní. Nedostatečná právní úprava umísťování větrných elektráren a neurčité vymezení zásahů do krajinného rázu podle zákona č. 114/1992 Sb., vytvářejí prostor pro žaloby ve správním soudnictví. Z hlediska podpory a využití obnovitelných zdrojů energie se jedná zejména o případy, kdy je podána stížnost proti rozhodnutí správního orgánu v řízení o povolení umístění stavby z důvodu narušení krajinného rázu podle zákona č. 114/1992 Sb. V některých případech potom dochází k napadení územně plánovací dokumentace kraje ze strany obcí anebo soukromých subjektů. Takovým rozhodnutím je např. rozsudek Nejvyššího

70 Metodický pokyn pro stavby a zařízení pro výrobu z vybraných obnovitelných zdrojů je dostupný na WWW: http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=f0ad1c3a-4ad3-448c-9062-99e34a6a2fca a dokument Vyhodnocení možností umístění větrných a fotovoltaických elektráren z hlediska ochrany přírody krajiny je dostupný na WWW: http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vyhodnoceni_moznosti_elektraren/$FILE/OPK-Metodicky_%20navod_umisteni_%20VTE_%20a_%20FVE-04052010.pdf

správního soudu z června 2011[71], ve kterém došlo ke zrušení některých částí opatření obecné povahy – Zásad územního rozvoje Moravskoslezského kraje. Zmíněné Zásady územního rozvoje stanovily natolik přísné limitující podmínky pro výstavbu větrných elektráren v Moravskoslezském kraji, že fakticky znemožňovaly stavbu zařízení.

6.2 Vliv zařízení na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie na životní prostředí

Přestože bývají splněny všechny právní, administrativní a technologické požadavky nutné ke stavbě a provozu zařízení na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů energie, může docházet ke střetům s okolním životním prostředím a jeho jednotlivými složkami. Riziko zásahů do životního prostředí se pojí takřka se všemi lidskými činnostmi. Získávání, doprava a využívání tradičních fosilních zdrojů energie k produkci elektrické energie významně zatěžuje životní prostředí. Ve srovnání s fosilními zdroji, obnovitelné zdroje energie a jejich zařízení mnohem méně zatěžují životní prostředí. Negativní vliv na životní prostředí může vyvolávat zejména stavba a provoz větrných a vodních elektráren. Běžným provozním rizikem zůstává možnost havárie nebo technických problémů a s tím souvisejícím poškozením životního prostředí, jedná se např. o únik ropných derivátů do vodstva. Samotná stavba zařízení obnovitelných zdrojů může zasáhnout přirozené prostředí pro mnohé živočišné a rostlinné druhy. Vlastní provoz vodních a větrných elektráren narušuje do jisté míry okolní životní prostředí. Provoz vodních elektráren je pak problematický z hlediska ryb a jiných vodních živočichů, jimž narušuje životní prostor a přirozenou migraci. U větrných elektráren pak vzniká riziko pro ptactvo díky pohybu větrných lopatek. Úroveň hluku zase ohrožuje netopýry a může negativně ovlivnit i člověka. Mezi další negativa větrných elektráren patří stroboskopický efekt a odlétávání úlomků ledu z lopatek během zimního období.[72]

Stavbou a provozem zařízení na výrobu elektrické energie nedochází k extrémnímu ohrožení životního prostředí. Vývoj technologií v této oblasti zvýšil bezpečnost provozu a snížil negativní jevy, především hluk u větrných elektráren.

[71] Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. června 2011 č. j. 7A.o 2/2011 – 202, dostupném na WWW: www.nssoud.cz

[72] Více informací o vlivu vodních a větrných elektráren na životní prostředí lze nalézt v publikaci Kolektiv autorů: Obnovitelné zdroje energie a možnost jejich uplatnění v České republice, ČEZ, Praha, 2006.str. 55 a násl., str. 107 a násl.

Přesto musíme pamatovat na možná rizika spočívající ve změně životního rytmu, zranění či usmrcení živočišstva a rostlinstva, v rámci řízení podle zákona č. 183/2006 Sb., a zákona č. 100/2001 Sb.

Shrnutí

Využívání obnovitelných zdrojů energie obecně přispívá k ochraně životního prostředí. Elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů umožňuje částečně nahradit produkci elektrické energie z fosilních zdrojů. Přes tento nepopiratelný fakt může mít zařízení obnovitelných zdrojů určitý negativní vliv na životní prostředí a jeho jednotlivé složky. Příčinu lze vidět v tom, že při téměř každé lidské činnosti dochází k interakci s okolním prostředím. Zařízení obnovitelných zdrojů energie tak mohou narušovat životní prostředí a jeho složky při stavbě a následném provozu. V České republice se jedná zejména o větrné a vodní elektrárny. Česká právní úprava zabývající se umísťováním zařízení obnovitelných zdrojů energie není dostatečně přesná a přispívá k právní nejistotě v této oblasti. Zákon č. 183/2006 Sb., neobsahuje specifická ustanovení o zařízeních obnovitelných zdrojů energie, přestože zvláštní právní úprava v tomto zákoně by přispěla k rozvoji obnovitelných zdrojů. Za hlavní nedostatky právní úpravy lze považovat nedostatečné vymezení zásahů do krajinného rázu a absence závazné právní úpravy umísťování větrných, slunečních a vodních elektráren. Zákon č. 114/1992 Sb., upravuje mimo jiné i ochranu krajinného rázu jako důležité součásti životního prostředí. Ustanovení zákona, které požaduje závazné stanovisko orgánů ochrany přírody, naplňuje předmět tohoto zákona. Ovšem v praxi projektů, zejména větrných elektráren, vzniká prostor pro velmi široký výklad § 12 zákona č. 114/1992 Sb. S tím souvisí i absence závazné právní úpravy a její částečná náhrada nezávaznými Metodikami Ministerstva životního prostředí a Ministerstva pro místní rozvoj. Přestože jsou Metodiky pomůckou pro správní orgány, orgány samosprávy i soukromé subjekty, nemohou přispět k právní jistotě v oblasti jako by mohla závazná právní úprava.

7. Závěr

Člověk je závislý na přírodě a jejích zdrojích, které využívá k uspokojení svých potřeb. V souvislosti s rozvojem civilizace narůstá spotřeba energetických surovin. Otázka energetických zdrojů a jejich zajištění zůstává stěžejní v současnosti a zcela jistě tomu tak bude i v budoucnosti. Množství a dostupnost energetických zdrojů limitují ekonomické, technologické, environmentální, bezpečnostní a sociální faktory. Zdroje energie můžeme rozdělit na obnovitelné a neobnovitelné. Obnovitelné zdroje se dají popsat jako obecně dostupné nebo obnovující se v rozsahu trvání několika lidských generací. V současnosti jsou celosvětově nejvíce využívány neobnovitelné zdroje energie, které budou dříve či později vyčerpány. Nerovnoměrné rozmístění těchto zdrojů přispívá k mezinárodnímu napětí. Lze říci, že užívání neobnovitelných zdrojů energie za současných podmínek vážně zatěžuje životní prostředí a způsobuje klimatické změny s globálními dopady. Energetická politika zaměřená na využívání obnovitelných zdrojů energie může přispět k řešení těchto problémů. Evropská unie zůstává závislá na dovozu energetických surovin. Aby bylo možné zajistit unijní energetickou bezpečnost, chránit evropské životní prostředí a dodržet mezinárodní závazky v boji proti klimatickým změnám, bude nutné i nadále pokračovat v široké podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie. Česká republika jako členská země Evropské unie se řídí v mnoha otázkách unijní energetickou politikou a směřuje k využívání obnovitelných zdrojů energie za podmínek stanovených unijním právem. Přesto je zřejmé, že Česká republika zatím dostatečně nevyužívá svůj potenciál obnovitelných zdrojů. Kromě určitých administrativních a právních překážek to způsobuje i přetrvávající orientace na energetiku využívající uhlí a uran.

Evropskou unii lze popsat jako specifické nadnárodní uskupení suverénních států směřující k ekonomické a politické integraci. Primární právo EU zpočátku neobsahovalo přímou právní úpravu energetiky. Energetická politika byla ovlivňována nepřímo prostřednictvím jiných ustanovení. Situace se změnila po přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009. Poprvé tak došlo k ukotvení energetiky bezprostředně v primárním právu Evropské unie. Vzhledem ke značné obecnosti zmíněných ustanovení bude záležet na jejich využití a aplikaci orgány EU. Oblast obnovitelných zdrojů energie se začala v EU rozvíjet od 70. let 20. století jako důsledek energetických

krizí. Od 90. let 20. století se přidává také environmentální rozměr obnovitelných zdrojů energie. Obnovitelné zdroje lze považovat za prostředek, který přispěje v boji proti klimatickým změnám a ochraně životního prostředí. Od počátku 21. století byla zdůrazňována i role obnovitelných zdrojů v energetické bezpečnosti, protože Evropská unie zůstává závislou na importu energetických surovin z nestabilních nebo problémových oblastí. Koncepční dokumenty zabývající se obnovitelnými zdroji vznikají od poloviny 90. let 20. století a vedly ke vzniku směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES, které poprvé upravily využívání obnovitelných zdrojů energie v sekundárním právu. Zmíněné akty se zaměřují na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů a užití alternativních paliv v dopravě. Vývoj v oblasti obnovitelných zdrojů nadále pokračoval a začala být zřejmá potřeba změn v právní úpravě. V roce 2009 došlo ke schválení směrnice 2009/28/ES, která odráží vývoj v oblasti a vytváří nový rámec pro obnovitelné zdroje energie. Tento právní akt přejímá mnohé ze dvou starších směrnic. Nejdůležitějším posunem v právní úpravě je komplexní úprava využití obnovitelných zdrojů energie v jednom právním aktu, zejména právní závaznost cílů směrnice. Předchozí právní úprava byla právně závazná pouze v přijetí určitých opatření k podpoře, nikoli samotných cílů. Tento nedostatek měl za důsledek nesplnění unijních cílů pro rok 2010.

Česká republika přistoupila k Evropské unii 1. května 2004. Od tohoto data začíná nová kapitola v právní úpravě obnovitelných zdrojů, protože se pro ni stává závazným unijní právo a směřování unijní energetické politiky. Před rokem 2004 lze hodnotit právní úpravu obnovitelných zdrojů jako neuspokojivou a dostatečně nemotivující pro vstup do tohoto odvětví energetiky. Rámec energetické politiky státu vytvářejí koncepční nástroje. Tyto dokumenty stanoví vize a cíle, předjímají budoucí vývoj a navrhují opatření, jež mají být podniknuta. V souvislosti s obnovitelnými zdroji se jedná o koncepční nástroje zabývající se touto oblastí z hlediska uspokojení energetických potřeb státu a koncepční nástroje, jejichž cílem je využít obnovitelné zdroje k ochraně životního prostředí a boji proti klimatickým změnám. Nejdůležitějším koncepčním nástrojem je Státní energetická koncepce upravená v zákoně č. 406/2000 Sb. Zmíněný zákon upravuje i Územní energetické koncepce, které musí vycházet a navazovat na Státní energetickou koncepci a také na nejstarší dotační a informační program na podporu obnovitelných zdrojů. Energetika je nepostradatelným odvětvím

národního hospodářství, proto jsou podmínky podnikání, vztahy mezi podnikateli a působnost výkonných orgánů upraveny specifickým zákonem č. 458/2000 Sb. Cena elektřiny z obnovitelných zdrojů zůstává v podmínkách České republiky stále vyšší než cena elektřiny z tradičních fosilních zdrojů, proto musí být subjekty finančně motivovány pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie. Tuto podporu upravuje zákon č. 180/2005 Sb. Poněkud oddělená zůstává právní úprava využití biopaliv v dopravě v zákoně č. 86/2002 Sb., která ukládá podnikatelům v této oblasti přidávat jisté procento alternativních paliv do pohonné směsi.

Náklady na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie zůstávají ve většině případů vyšší než náklady na elektřinu produkovanou z tradičních fosilních zdrojů. Systémy podpory patří k nástrojům energetické politiky. Směřují k tomu, aby motivovaly subjekty pro vstup do energetiky využívající obnovitelné zdroje. Existují různé druhy systémů podpor. V Evropské unii bylo zvoleno řešení neharmonizovat právní úpravu systémů podpor, a proto zůstává na každém členském státě zvolit si vhodný systém podpor podle svých individuálních podmínek. Přesto fungují modely systémů podpor, které se rozšířily více než jiné. Tato varianta byla vybrána i v České republice a je právně ukotvena v zákoně č. 180/2005 Sb. Forma podpory prostřednictvím výkupních cen nabízí jistotu odkupu veškeré vyrobené elektřiny. Upřednostnění zeleného bonusu jako formy podpory umožňuje zvýšit zisk výrobcem, ale za podmínky, že si sám zajistí odběratele vyprodukované elektřiny. Obecně se dá říci, že v České republice funguje široká podpora využití obnovitelných zdrojů energie prostřednictvím různých druhů nástrojů. Za nejdůležitější lze označit legislativní a ekonomické nástroje. Legislativní nástroje právně upravují oblast energetiky a vytvářejí širší rámec pro uplatnění dalších nástrojů, ekonomické nástroje zase umožňují žadatelům dosáhnout na dotace využitelné v oblasti obnovitelných zdrojů. Za nejdůležitější ekonomické nástroje lze považovat různé operační programy, které umožňují dosáhnout na finanční prostředky z rozpočtu České republiky i strukturálních fondů Evropské unie. Operačních programů funguje značné množství a jsou orientovány na různé druhy subjektů. Stěžejními programy, které zpracovávají největší počet žádostí, jsou Státní program na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie a Program Zelená úsporám. Negativním jevem, v souvislosti s operačními programy, zůstává značná administrativní obtížnost a

komplikovanost zpracování žádostí. Mnoho potenciálních zájemců o operační programy má také problémy s vypracováním vlastní žádosti.

Podpora výroby elektřiny ze slunečního záření spadá pod právní režim zákona č. 180/2005 Sb. V době přípravy tohoto zákona se nepředpokládalo, že dojde k masivnímu rozvoji fotovoltaiky na území České republiky. Tato domněnka byla založena na tehdejších cenách fotovoltaických technologií a pouze průměrných podmínkách slunečního záření v České republice. Nutné investiční náklady pro vstup do odvětví začaly podstatně klesat v letech 2008 a 2009. Česká právní úprava bohužel dostatečně nereagovala na faktické změny ve fotovoltaice. Nejvyšší podpora elektřiny vyrobené ze slunečního záření v Evropské unii a fixace výkupních cen, tak způsobily krizový stav v solární energetice. Ve snaze zabránit skokovému zdražení elektřiny byl v roce 2010 postupně třikrát novelizován zákon č. 180/2005 Sb. Novelizace postupně umožnily snížit výši podpor o více než 5 %, omezily subjekty způsobilé pro získání podpory a změnily financování podpor za současného schválení výjimečné daně ve fotovoltaice. Tyto změny v zákoně přinesly krátkodobý efekt v podobě zabránění značného navýšení cen elektřiny, ale z dlouhodobého hlediska výrazně poškodily oblast fotovoltaiky a vystavily Českou republiku riziku arbitrážních řízení.

Obnovitelné zdroje energie a životní prostředí spolu úzce souvisí. Využívání obnovitelných zdrojů umožňuje částečně nahradit fosilní zdroje zatěžující značně životní prostředí, ovšem i stavba a provoz zařízení na využití obnovitelných zdrojů ovlivňuje své okolí. Jedná se zejména o větrné a vodní elektrárny, které mohou zasáhnout negativně do života a přirozeného životního prostoru různých druhů živočišstva a rostlinstva. Větrné elektrárny se vyznačují působením na okolí zejména ve formě hluku, vibrací a stroboskopického efektu. Vztahy související se stavbou zařízení obnovitelných zdrojů energie upravuje zákon č. 183/2006 Sb., který ovšem neobsahuje zvláštní režim pro tyto stavby, což mnohdy komplikuje stavbu těchto zařízení. Pokud plánované zařízení splňuje určité zákonné parametry, potom musí projít procesem zjišťování vlivu na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb., jehož obsahem je zjištění vhodnosti realizace stavby a případných dopadů na životní prostředí. Ochranou krajinného rázu, jako důležité součásti životního prostředí, se zabývá zákon o ochraně přírody a krajiny. Vymezení krajinného rázu v tomto zákoně lze popsat jako právně neurčité, což komplikuje interpretaci ze strany subjektů řízení

o umístění zařízení obnovitelných zdrojů energie. V současné době chybí právně závazná úprava umísťování zařízení na využití obnovitelných zdrojů. V kombinaci s právně neurčitými ustanoveními na ochranu krajiny, tak vzniká prostor pro právní spory, které se stále častěji dostávají před české správní soudy. Potřebná úprava je částečně nahrazována dokumenty Metodik vydávanými výkonnými orgány, které ovšem nemohou nahradit závaznou právní úpravu.

8. Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ERÚ	Energetický regulační úřad
EU	Evropská unie
Komise	Evropská komise
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OSN	Organizace spojených národů
OZE	obnovitelné zdroje energie
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

9. Seznam použité literatury a pramenů:

9.1 Literatura:

- Bradbrook A. a kol.: The Law of Energy for Sustainable Development, Cambridge University Press, 2005.
- Calster Van, G. A kol: Energy and environmental law - 2005: recent developments in international, European, and comparative environmental and energy law, Acco, 2005.
- Casper, J., Energy: Powering Past, Presence and Future, Chelsea publishment, 2007.
- Cetkovský, S. a kol.: Větrná energie v České republice, Brno, Ústav geoniky AV ČR, 2010.
- Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí, 3. vydání, C.H.Beck, Praha, 2010.
- Delvaux, B. a kol.: EU energy law and policy issues, Euroconfidentiel, 2008.
- Frass-Ehrfeld, C.: Renewable Energy Sources: A Chance to Combat Climate Change, Kluwer Law International, 2009.
- Hersuth, A. a kol.: Renewable Energy Law and Policy in the European Union, Claey and Casteels, 2010.
- Hüner, T. a kol.: Energetická legislativa v kostce 3, Done, Praha, 2009
- Kloz M. a kol.: Využívání obnovitelných zdrojů energie - právní předpisy s komentářem, Linde, Praha, 2007.
- Kolektiv autorů: Obnovitelné zdroje energie a možnost jejich uplatnění v České republice, ČEZ, Praha, 2006.
- Musil, P.: Globální energetický problém a hospodářská politika - se zaměřením na obnovitelné zdroje, C.H.Beck, Praha, 2009.
- Roggenkamp, M.: Energy law in Europe: national, EU and international regulation, Oxford university press, 2007.
- Tichý, L. a kol.: Evropské právo 4. vydání, C. H. Beck, Praha, 2011.
- Vorel, I. a Kupka, J.: Metoda posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz, EIA, IPPC, SEA, 2009.

9.2 Články:

- Běhan P.: Nová právní úprava energetiky v právu ES, časopis Energetika, 12/2006.
- Johnston, A.: The proposed new EU renewables directive, European energy and environmental law review, č. 3/2008.
- Novák, L.: Co přináší zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie, Odpady 3/2006.
- Pitorák, M.: Klimaticko-energetický balíček. Pro-energy, 2/2008.
- Zbořil, J.: OZE v EU do budoucna – motivační stimuly nebo striktní závazky?, Pro-Energy 4/2007.
- Wilda, V.: Vztah mezi státní energetickou koncepcí a územní energetickou koncepcí, Energetika 3/2003.

9.3 Internetové prameny:

- Bechník, B.: OZE – energetický potenciál a jeho vývoj v čase.

  http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6056&h=2&pl=49

- Bechník, B.: Konkurenceschopnost obnovitelných zdrojů energie.

  http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=5751&h=2&pl=49

- Bechník, B.: Podpora obnovitelných zdrojů a cena elektřiny.

  http://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energii/6184-podpora-obnovitelnych-zdroju-a-cena-elektriny

- Bechník, B.: Obnovitelné zdroje energie - vývoj výkupních cen.

  http://energie.tzb-info.cz/6950-obnovitelne-zdroje-energie-vyvoj-vykupnich-cen

- Bechník, B.: Fotovoltaika ode zdi ke zdi.

  http://energie.tzb-info.cz/fotovoltaika/6815-fotovoltaika-ode-zdi-ke-zdi

- Beranovský, J., Truxa, J.: Plánování OZE v ČR v kontextu státní energetické koncepce a EU.

  http://www.energetika.cz/?id=71&cl=12

- BROWN, L.: The Great Food Crisis of 2011. *Foreign Policy***.**

  www.foreignpolicy.com/articles/2011/01/10/the_great_food_crisis_of_2011

- Biopaliva pro dopravu, Euractiv.cz

  http://www.euractiv.cz/energetika/link-dossier/biopaliva-pro-dopravu

- ČEPS: Na další obnovitelné zdroje letos zapomeňte, Euractiv.cz

  http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/ceps-na-dalsi-obnovitelne-zdroje-letos-zapomente-007211

- Delucchi, M., A LIFECYCLE EMISSIONS MODEL.

  http://www.its.ucdavis.edu/publications/2003/UCD-ITS-RR-03-17-MAIN.pdf

- EU shown 2050 path to renewables-based economy, Euractiv.com

  http://www.euractiv.com/en/energy/eu-shown-2050-path-renewables-based-economy-news-442104

- FAQ - Obnovitelné zdroje energie, kombinovaná výroba elektřiny a tepla a druhotné zdroje [online] ERÚ, Praha, 2010

  http://eru.cz/dias-read_article.php?articleId=860

- Financování a dotace, Czech RE Agency.

  http://www.czrea.org/cs/financovani-a-dotace

- *Fotovoltaika – nejvýhodnější podpora v rámci EU*

  http://www.czrea.org/cs/druhy-oze/fotovoltaika/fv-podpora-EU

- Fotovoltaika 2011: Stop-stav trvá. Řešení v nedohlednu, nazeleno.cz

  http://www.nazeleno.cz/energie/fotovoltaika-1/fotovoltaika-2011-stop-stav-trva-reseni-v-nedohlednu.aspx

- *Fotovoltaika – výkupní ceny pro rok 2011 podle Energetického regulačního úřadu, Czech RE Agency.*

  http://www.czrea.org/cs/druhy-oze/fotovoltaika/fv-vykupni-ceny-eru

- Fotovoltaika: vyplatí se výkup elektřiny nebo zelené bonusy? http://www.nazeleno.cz/energie/fotovoltaika-1/fotovoltaika-vyplati-se-vykup-elektriny-nebo-zelene-bonusy.aspx
- Mezinárodní energetická agentura: státy se musí postavit klimatickým změnám, Euractiv.cz

  http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/mezinarodni-energeticka-agentura-staty-se-musi-postavit-klimatickym-zmenam
- *Obnovitelné zdroje – stručná historie podpory v ČR, Czech RE Agency.*

  http://www.czrea.org/cs/druhy-oze/strucna-historie-podpora-oze
- *Obnovitelné zdroje – vývoj legislativy v roce 2010, Czech RE Agency.*

  http://www.czrea.org/cs/energetika-a-legislativa-v-cr/2010-vyvoj-legislativa-OZE
- *Nejvyšší správní soud usnadnil stavbu větrných elektráren na Moravě, tiscali.cz*

  http://zpravy.tiscali.cz/nejvyssi-soud-usnadnil-stavbu-vetrnych-elektraren-na-morave-86836
- *Výkupní ceny v Evropě - malé systémy, Czech RE Agency.*

  http://www.czrea.org/cs/studie-a-analyzy/vykupni-ceny-v-evrope
- *Výkupní ceny v Evropě - velké systémy, Czech RE Agency.*

  http://www.czrea.org/cs/studie-a-analyzy/vyk-ceny-EU-big

9.4 Další prameny:

- Akční plán pro politiku podpory využívání OZE v ČR pro období do roku 2010, Praha, 1999.
- Cenová rozhodnutí ERÚ.
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 458/2000 Sb., energetický zákon, a k návrhu zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře využívání obnovitelných zdrojů.
- Důvodová zpráva ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES.

- Národní program hospodárného nakládání s energií a využívání jejích obnovitelných a druhotných zdrojů na roky 2006-2009.
- Politika ochrany klimatu v České republice, MŽP, Praha, 2009.
- Státní energetická koncepce České republiky schválená usnesením vlády České republiky ze dne 10. března 2004 a Aktualizace Státní energetické koncepce z r. 2009.
- Státní politika životního prostředí 2004-2010, MŽP, Praha, 2004.
- Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů za rok 2009, MPO, Praha, 2010.

10. Seznam příloh

Příloha č. 1	Vnitrostátní cíle pro podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v roce 2020 stanovené směrnicí 2009/28/ES.
Příloha č. 2	Podíl energie z OZE v EU v roce 2005 a závazek na rok 2020.
Příloha č. 3	Nové výrobny energie v EU od roku 1995 do roku 2009.
Příloha č. 4	Systémy podpor obnovitelných zdrojů energie v EU.
Příloha č. 5	Růst nákladů na jednotlivé kategorie zdrojů energie od roku 2004 do 2010.
Příloha č. 6	Vývoj výkupních cen a zelených bonusů pro elektřinu vyrobenou ze slunečního záření od roku 2002 do 2011.
Příloha č. 7	Výkupní cena a roční výnos fotoinstalací do 30 kWp v roce 2009.
Příloha č. 8	Nárůst počtu licencovaných provozoven a celkového instalovaného výkonu fotovoltaických instalací v letech 2002 – 2010 v České republice.
Příloha č. 9	Úroveň slunečního záření v různých zemích Evropy.

11. Přílohy:

11.1 Příloha č. 1

Obrázek 1 - Vnitrostátní cíle pro podíl energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v roce 2020 stanovené směrnicí 2009/28/ES

	Podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v roce 2005 (S_{2005})	Cílová hodnota podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie v roce 2020 (S_{2020})
Belgie	2,2 %	13 %
Bulharsko	9,4 %	16 %
Česká republika	6,1 %	13 %
Dánsko	17,0 %	30 %
Německo	5,8 %	18 %
Estonsko	18,0 %	25 %
Irsko	3,1 %	16 %
Řecko	6,9 %	18 %
Španělsko	8,7 %	20 %
Francie	10,3 %	23 %
Itálie	5,2 %	17 %
Kypr	2,9 %	13 %
Lotyšsko	32,6 %	40 %
Litva	15,0 %	23 %
Lucembursko	0,9 %	11 %
Maďarsko	4,3 %	13 %
Malta	0,0 %	10 %
Nizozemsko	2,4 %	14 %
Rakousko	23,3 %	34 %
Polsko	7,2 %	15 %
Portugalsko	20,5 %	31 %
Rumunsko	17,8 %	24 %
Slovinsko	16,0 %	25 %
Slovenská republika	6,7 %	14 %
Finsko	28,5 %	38 %
Švédsko	39,8 %	49 %
Spojené království	1,3 %	15 %

Zdroj: Směrnice 2009/28/ES

11.2 Příloha č. 2

Obrázek 2 - Podíl energie z OZE v EU v roce 2005 a závazek na rok 2020

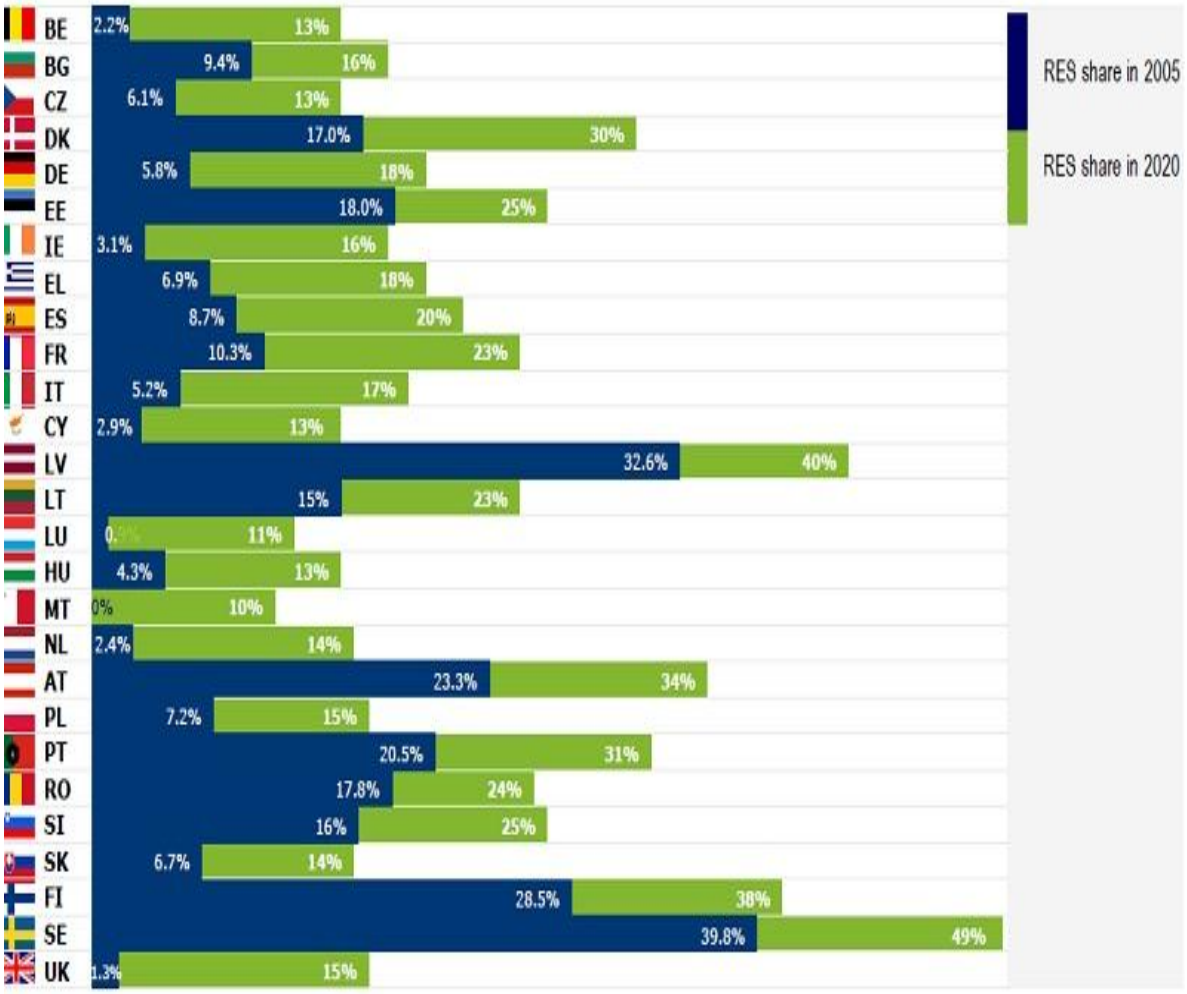

Zdroj: The International Renewable Energy Agency

http://www.irena.org/ourMission/workProg.aspx?mnu=mis&page=3

11.3 Příloha č. 3

Obrázek 3 - Nové výrobny energie v EU od roku 1995 do roku 2009

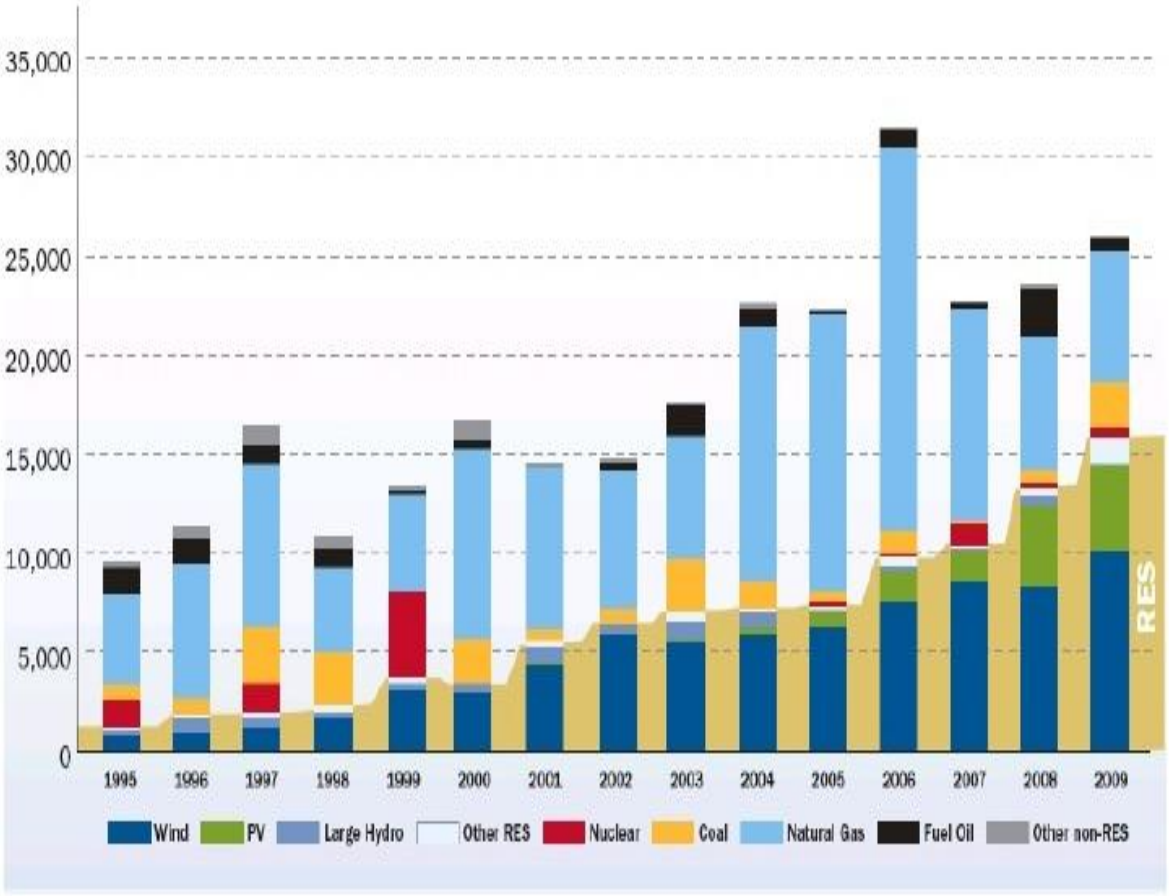

Zdroj: European Wind Energy Association

http://www.ewea.org/index.php?id=1486

11.4 Příloha č. 4

Obrázek 4 - Systémy podpor obnovitelných zdrojů energie v EU

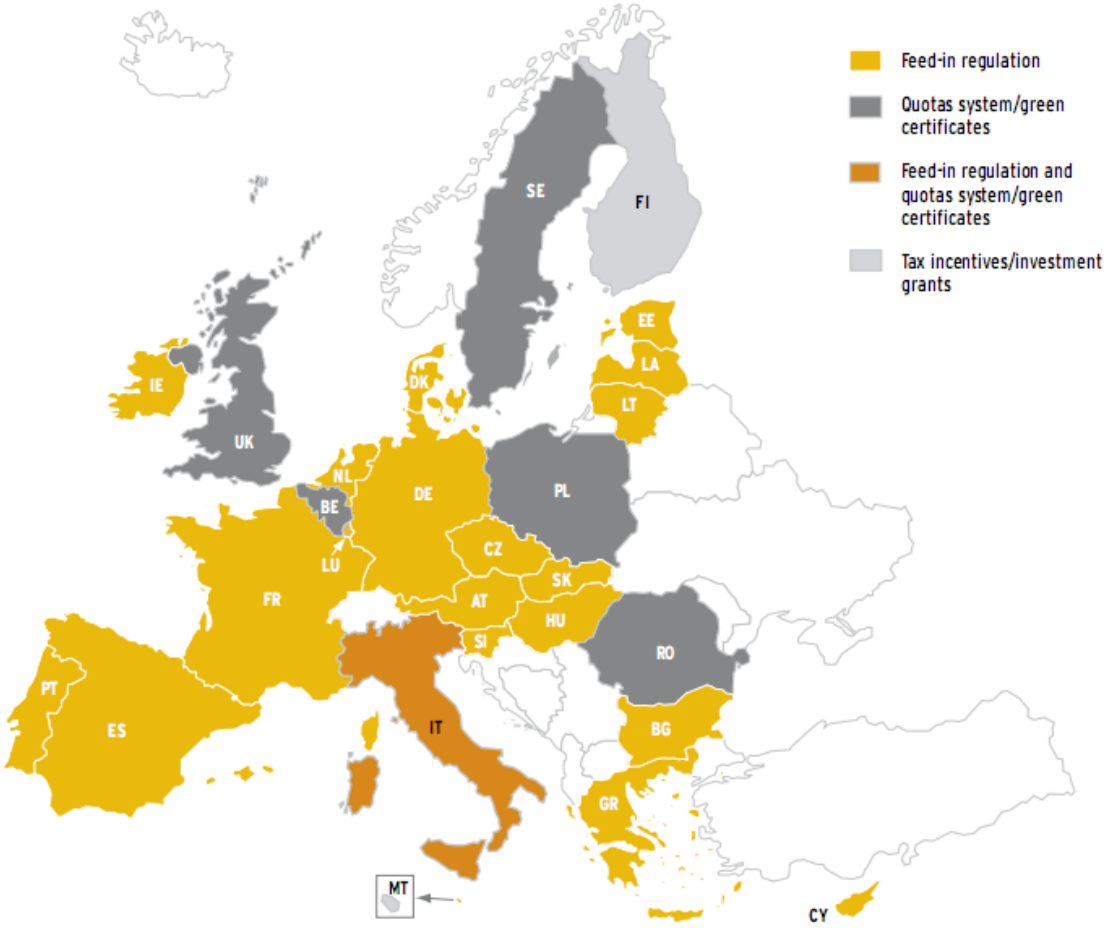

Zdroj: Renewable energy sources in figures. Německé spolkové ministerstvo životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti.

11.5 Příloha č. 5

Obrázek 5 - Růst nákladů na jednotlivé kategorie zdrojů energie od roku 2004 do 2010.

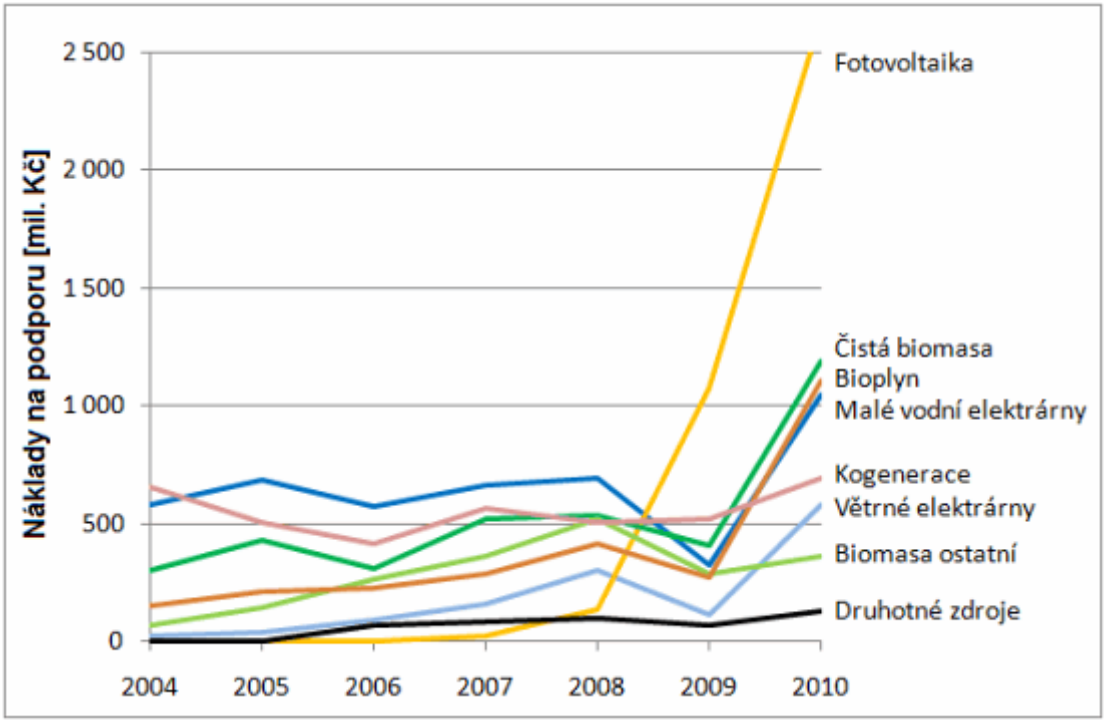

Zdroj: http://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energii/6184-podpora-obnovitelnych-zdroju-a-cena-elektriny

11.6 Příloha č. 6

Obrázek 6 - Vývoj výkupních cen pro elektřinu vyrobenou ze slunečního záření od roku 2002 do 2011

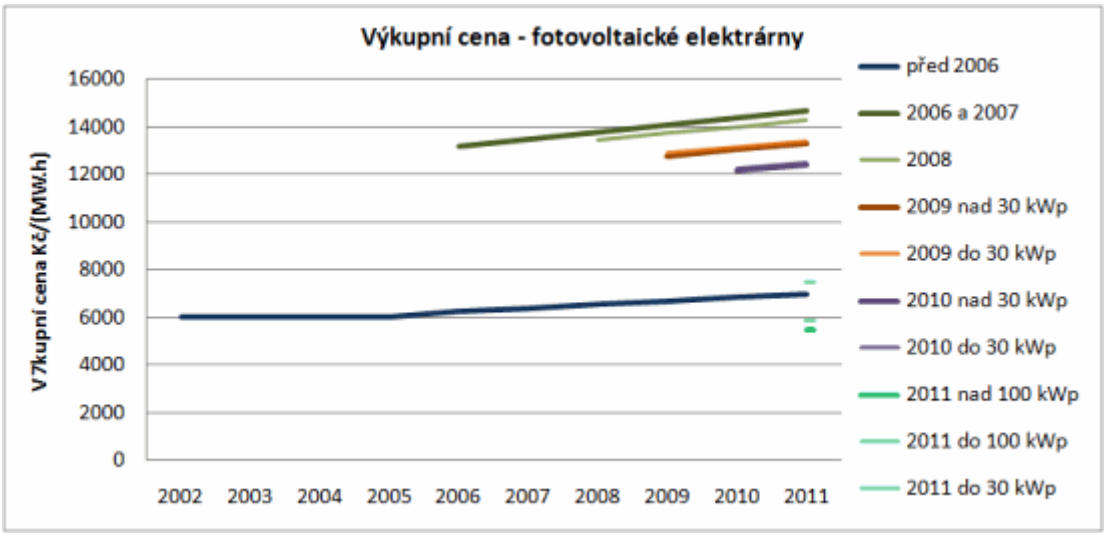

Obrázek 7- Vývoj zelených bonusů pro elektřinu vyrobenou ze slunečního záření od roku 2002 do 2011

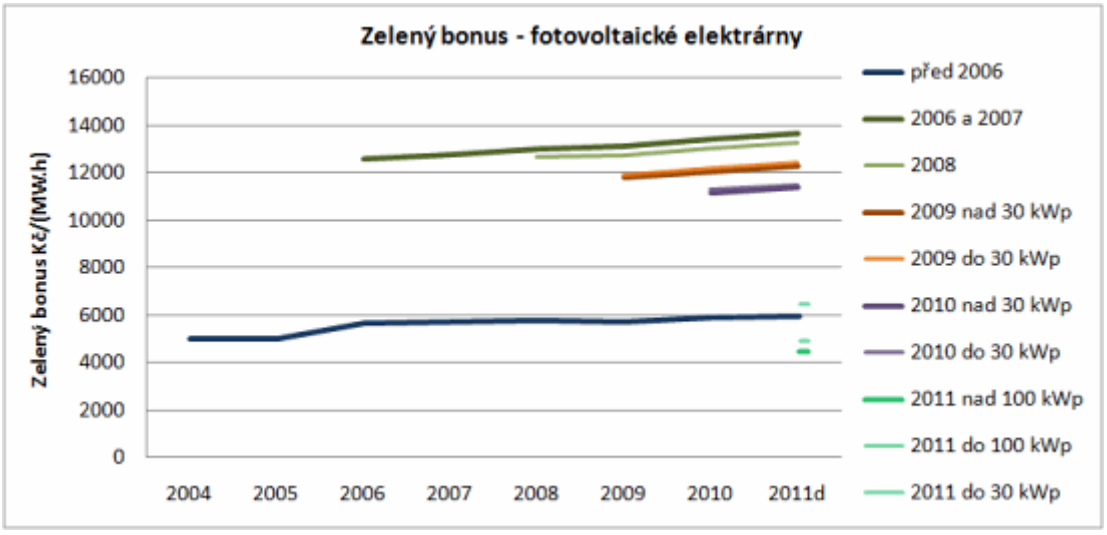

Zdroj: http://energie.tzb-info.cz/6950-obnovitelne-zdroje-energie-vyvoj-vykupnich-cen

11.7 Příloha č. 7

Obrázek 8 - Výkupní cena a roční výnos fotoinstalací do 30 kWp v roce 2009.

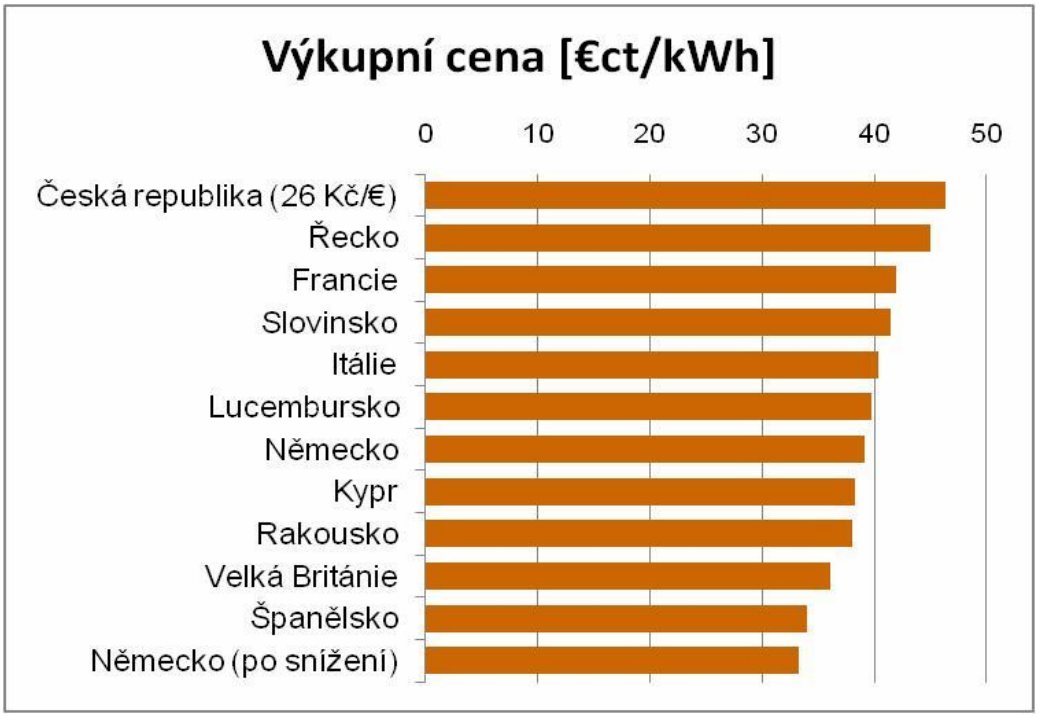

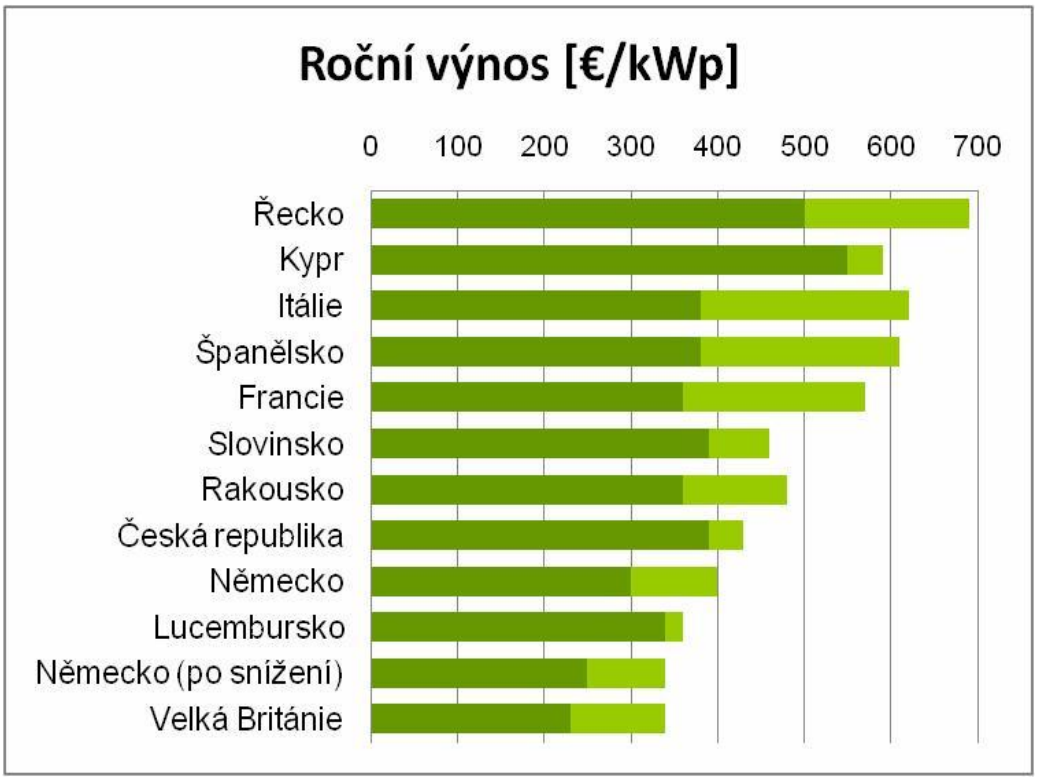

Zdroj: http://www.czrea.org/cs/studie-a-analyzy/vykupni-ceny-v-evrope

11.8 Příloha č. 8

Obrázek 10 - Nárůst počtu licencovaných provozoven a celkového instalovaného výkonu fotovoltaických instalací v letech 2002 – 2010 v České republice.

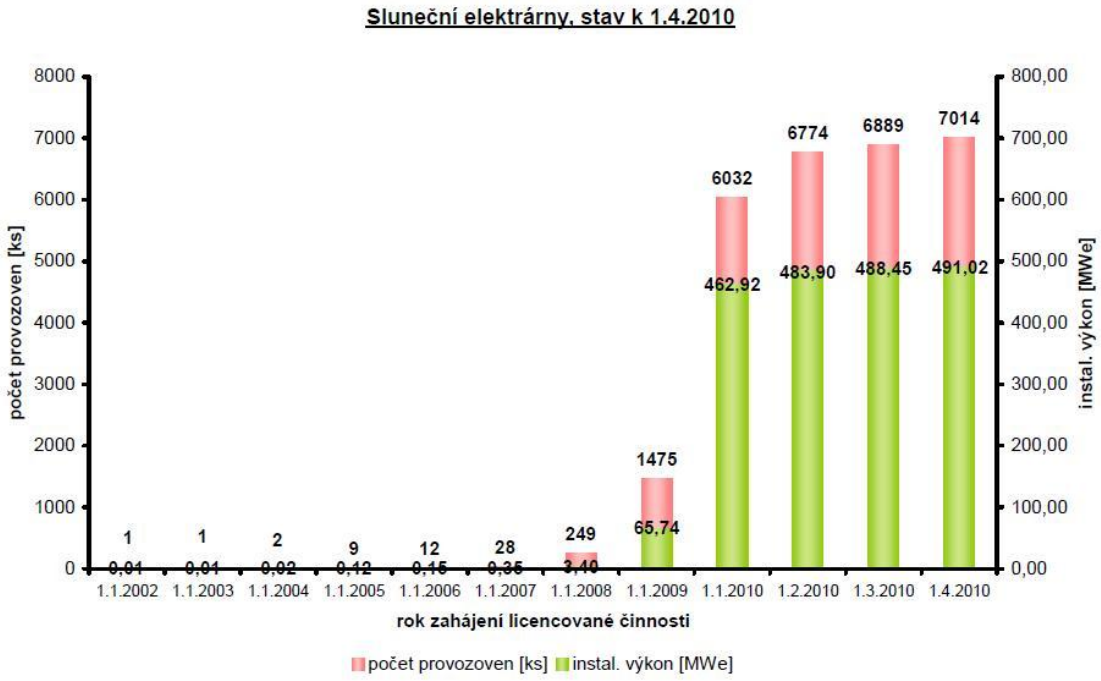

Zdroj: ERÚ; www.eru.cz

11.9 Příloha č. 9

Obrázek 11 - Výkupní ceny pro rok 2011.

Kategorie výkonu	**Česká republika**		**Německo** [2)]
	Kč/kW.h	€/kW.h [1)]	€/kW.h
Na střeše			
Do 30 kWp	7,13	0,2888	0,2907
30 až 100 kWp	5,59	0,2265	0,2765
0,1 až 1,0 MWp	5,13	0,2076	0,2616
Nad 1,0 MWp	5,13	0,2076	0,2182
Na zemi			
Do 30 kWp	7,13	0,2888	0,2135
30 až 100 kWp	5,59	0,2265	0,2135
Nad 100 kWp	5,13	0,2076	0,2135

[1)] při kurzu 24,70 Kč/€

[2)] v okolí pozemních komunikací, na zemědělské půdě je výkupní cena nulová

Zdroj: http://www.czrea.org/cs/druhy-oze/fotovoltaika/fv-vykupni-ceny-eru

11.10 Příloha č. 10

Obrázek 12 - Úroveň slunečního záření v různých zemích Evropy.

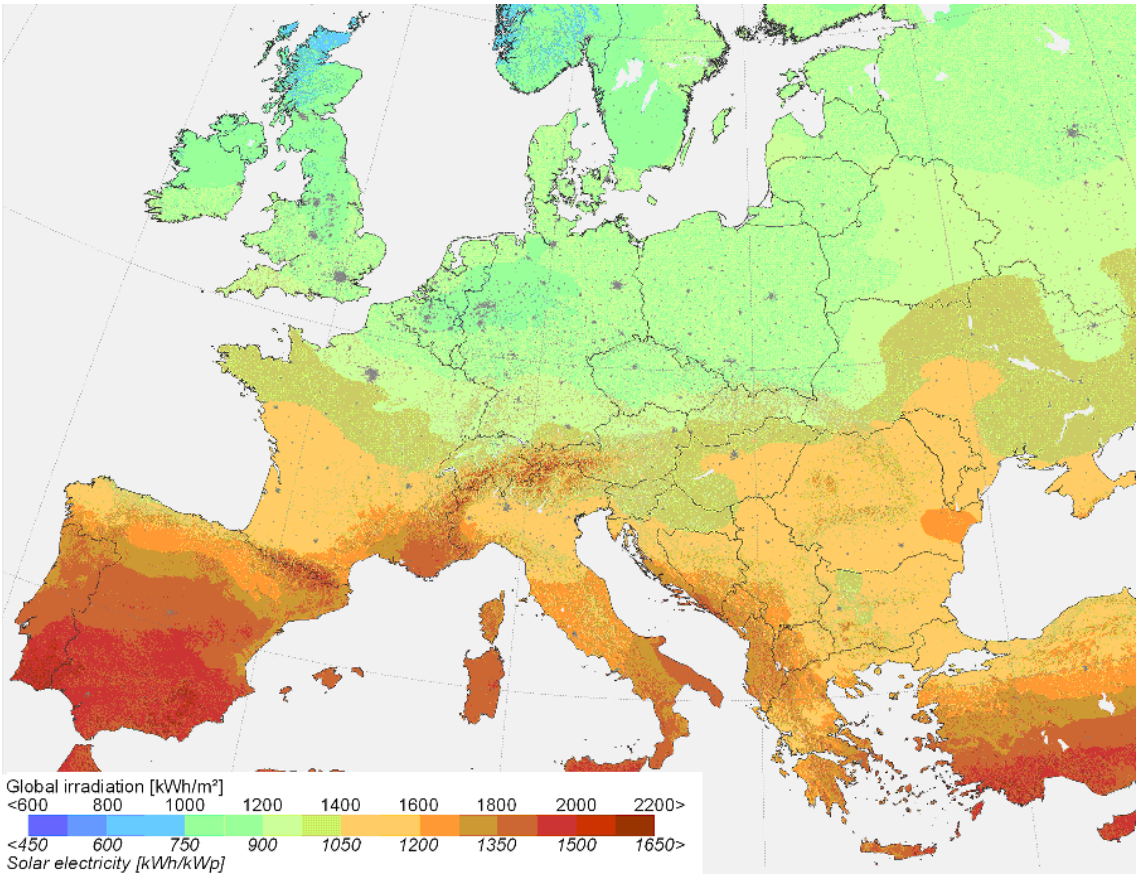

Zdroj: http://www.czrea.org/cs/druhy-oze/fotovoltaika/fv-podpora-EU

12. Summary

Alternative sources of energy and their legal regulation in the context of the Czech and the Community law

The purpose of my thesis is to analyze alternative or renewable sources of energy. The aim of the thesis is to examine the legal background of renewable sources in the law of European Union and the Czech law. Renewable sources of energy are fundamental instrument to deal with such challenges as environmental protection, climate change and energy security. Author outlines importance of the support schemes and the recent development of the solar power in the Czech Republic.

The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different aspects of renewable sources of energy. Chapter one is introductory and deals with general introduction to the renewable sources of energy. The chapter is subdivided into two parts. Part one focuses on general description of energy sources that can be divided on renewable and non renewable sources. This part also describes general advantages and disadvantages of the use of renewable sources of energy. Part Two investigates actual use of the biofuels and use of the renewable sources of energy for the production of electricity, both in the European Union and the Czech Republic. Chapter two examines legal background of the renewable sources of energy in the European Union. The chapter is subdivided into parts that examine the primary law, conceptual instruments and secondary law. This part of the thesis investigates development of the renewable energy law in the European Union. Chapter three examines relevant Czech legal background of the renewable energy sources. The chapter is subdivided into parts that explain definition of the renewable sources of energy in the Czech law, describe conceptual instruments and analyze Czech legislation that concerns the renewable energy sources, including biofuels. Chapter four contains the main burden of the thesis. Chapter deals with schemes of support generally and especially in the Czech Republic. This chapter contains legal background for support of electricity produced from solar facilities and analyzes reasons, development and consequences of the solar crisis in the Czech Republic. Author highlights negative influence of the legal changes in the Czech legislation that was made in the 2010. This negative influence includes the risk of the arbitrary procedures against the Czech Republic and retardation of the development of

the solar energy in the Czech Republic. Chapter four concentrates on the topics that are related to the relation of the renewable sources of energy and the environment. Part One describes location of the renewable energy facilities. In this part of the paper author suggests changes in the Czech legal background. Part two of chapter explores the influence of the renewable energy facilities on the environment.

Název práce:	Alternativní zdroje energie a jejich právní úprava v kontextu českého a komunitárního práva
Klíčová slova:	Alternativní nebo obnovitelné zdroje energie, právo, systémy podpory
Title:	Alternative sources of energy and their legal regulation in the context of the Czech and the Community law
Key words:	Alternative or renewable sources of energy, law, schemes of support

Abstrakt

Tato práce se zabývá alternativními neboli obnovitelnými zdroji energie a jejich úpravou v kontextu českého a komunitárního práva. Práce je rozdělena do pěti částí, které se postupně zabývají úvodem do problematiky obnovitelných zdrojů energie a jejich využití, právní úpravou obnovitelných zdrojů v unijním a českém právu, systémy podpor obnovitelných zdrojů energie, vývojem fotovoltaiky v České republice a vztahem mezi obnovitelnými zdroji energie a životním prostředím, především pak otázkou umísťování staveb obnovitelných zdrojů energie.